LU SIN
(LU XUN)

ADEVĂRATA POVESTE A LUI A Q

Ediția a II-a
În românește de Ioana și Mihai Ralea

Selected Works of Lu Hsun
Foreign Languages Press Peking 1956

Cuprins

ADEVĂRATA POVESTE A LUI A Q.....1

I. Introducere.....3

II. Scurtă expunere asupra izbânzilor lui A Q.....10

III. Mai pe larg despre izbânzile lui A Q.....17

IV. Tragedia dragostei.....24

V. Problema pâinii de toate zilele.....32

VI. Mărire și decădere.....39

VII. Revoluția.....48

VII. Împiedicat să participe la revoluție.....56

VIII. Apoteoza.....64

I. Introducere

De câțiva ani mă bătea gândul să istorisesc adevărata poveste a lui A Q. Pe de o parte simțeam nevoia de a o scrie, pe de alta însă aveam un fel de neliniște, care dovedea că nu făceam parte din categoria acelora care ajung la glorie prin scris. Ca să redai faptele și acțiunile unui personaj nemuritor e nevoie de o pană iscusită, care să-l facă pe om să devină cunoscut de posteritate prin operă, și opera cunoscută prin el, astfel ca până la urmă să nu mai știi care a fost cauza și care efectul. Dar în cele din urmă, ca omul stăpânit de un demon, mă reîntorceam mereu la ideea de a scrie această poveste.

Și, cu toate astea, de îndată ce iau condeiul în mână, în față îmi apar imensele dificultăți de care voi avea să mă izbesc când am să scriu această operă, care n-are șansa să rămână nemuritoare. Prima întrebare e: ce titlul să-i dau? Confucius spune: „Dacă titlul nu e potrivit, vorbele sună fals”. O axiomă de care trebuie să ținem seama cu grijă. Există diferite feluri de biografii: oficiale, autobiografii, biografii neautorizate, legende, biografii complementare, cronici de familie, schițe. Din nefericire niciuna dintre aceste numiri nu se potrivește pentru ceea ce mi-am propus să scriu. „Biografie oficială?” E clar că prezenta dare de seamă nu va fi inserată alături de povestea multor personalități importante din istoria adevărată. „Autobiografie?” Dar este evident că eu nu sunt A Q. Dacă ar fi s-o numesc o „biografie neautorizată”, atunci cum rămâne cu „biografia autentică”? Cuvântul „legendă” nu poate fi întrebuințat, fiindcă A Q nu este o figură legendară. „Adaos la o biografie?” Dar niciun președinte n-a comandat Institutului național de istorie o „viață completă” a lui A Q.

E drept că, deși în literatura istorică engleză nu există nicio operă intitulată „viețile jucătorilor de cărți”, totuși

faimosul scriitor Conan Doyle a scris *Rodney Stone*[1]*.* Însă lucrul acesta poate fi îngăduit unui scriitor celebru, nu unuia ca mine. Dar „cronică de familie”? Pe cât știu, nu sunt de loc rudă cu A Q, și nici copiii sau nepoții lui nu mi-au încredințat această sarcină.

Dacă aș întrebuința termenul de „schiță”, mi s-ar putea obiecta că nu există despre A Q „informații complete”. De fapt, asta este pur și simplu „o viață”. Dat fiind însă că această operă e de inspirație populară și folosește limbajul „precupeților și al mă- mularilor“[2], nu îndrăznesc să-i dau un titlu atât de pompos. De aceea, am să iau expresia consacrată a romancierilor care nu fac parte din cele Trei Culte și din cele Nouă Școli[3]. „Destule digresiuni; să ne întoarcem mai bine la *adevărata poveste”* și, folosind ultimele două cuvinte, am să-mi făuresc din ele titlul pe care-l caut. Și dacă are să pară o reminiscență a *Adevăratei povești a caligrafiei*[4], n-am ce să fac.

A doua dificultate de care mă loveam era că o biografie de tipul acesta trebuie să înceapă cam așa: „Domnul cutare, a cărui poreclă era cutărică, s-a născut in localitatea cutare". Dar în realitate nu cunosc numele de familie al lui A Q. O dată mi s-a părut că-i zice Cijao, a doua zi însă chestiunea a redevenit confuză. Asta s-a întâmplat după ce feciorul domnului Cijao obținuse titlul de *siuțai* și succesul lui fusese trâmbițat în tot satul. A Q, care tocmai băuse două căni de vin alb, începuse să se grozăvească și să declare că gloria era și a lui, deoarece aparținea clanului

---

[1] În China traducerea acestui roman a fost intitulată *Adaos la biografiile jucătorilor de cărți.*

[2] Formula aparține lui Lin Șu, un adversar neîmpăcat al literaturii chineze moderne.

[3] Cele Trei Culte erau confucianismul, budismul și daoismul, iar printre cele Nouă Școli se numărau confucianismul, daoismul, legalismul și școlile moiste, precum și altele. Romancierii care nu aparțineau niciuneia dintre aceste școli nu erau socotiți respectabili.

[4] Carte scrisă de Fîn U în secolul al XVIII-lea.

domnului Cijao, și că, dacă făcea bine socoteala, era cu trei generații mai bătrân decât fericitul candidat. Pe moment, câțiva din oamenii de față îi arătară chiar un oarecare respect. A doua zi însă epistatul îl convocă pe A Q la locuința domnului Cijao. Când venerabilul domn dădu cu ochii de el, se făcu roșu la față de mânie și răcni:

— A Q, ticălosule! Adevărat este că ai spus că eu și cu tine facem parte din același clan?

A Q nu răspunse nimic. Iar domnul Cijao, cu cât se uita mai mult la el, cu atât se înfuria mai tare. Înaintând câțiva pași, zise:

— Cum ai îndrăznit să spui o asemenea neghiobie? Cum am putea noi să fim rude?! Te cheamă Cijao?

A Q nu răspunse nimic și chibzuia cum să bată în retragere. Domnul Cijao însă se repezi la el și-i trase o palmă.

— Cum ai putea tu să te numești Cij ao!? Îți închipui oare că ești vrednic de numele Cijao?!

A Q nu făcu nicio încercare să-și apere drepturile la numele de Cijao și plecă cu epistatul, frecându-și obrazul stâng. Ajungând afară, îi fu dat să audă o nouă ploaie de înjurături, de data asta de la epistat, și pe deasupra se văzu silit să-i și mulțumească numărându-i două sute de bănuți. Toți găseau că A Q trebuie să fi fost un mare neghiob și că bătaia căpătată o căutase singur. Chiar dacă l-ar fi chemat Cijao, lucru de altfel puțin probabil, ar fi făcut mai bine să nu se laude cu asta, când știa că în sat trăia un domn Cijao. După incidentul acesta, nimeni n-a mai pomenit niciodată de strămoșii lui A Q, că tot nu știu care era adevăratul lui nume de familie.

A treia dificultate pe care am întâmpinat-o când am scris această poveste a fost că nu știam cum să scriu numele lui A Q. Cât a trăit, toată lumea îi spunea A Gui, dar, odată mort, nimeni nu i-a mai rostit vreodată numele, eroul nostru nefăcând parte din grupul celor al căror nume e

„păstrat pe tăbliţe de bambus sau pe mătase”[5]. Dacă se pune problema păstrării numelui său, această poveste constituie cu siguranţă prima tentativă. De aici şi greutatea de care mă izbesc încă de la bun început. Am analizat problema cu mare atenţie: Ah Quei s-ar putea oare să fie cuvântul *gui,* care înseamnă scorţişoară, sau *gui,* care înseamnă nobilime? Dacă celălalt nume al lui ar fi fost Pavilionul Lunii, sau dacă şi-ar fi sărbătorit ziua de naştere în luna în care avea loc sărbătoarea lunii, atunci cu siguranţă c-ar fi fost *gui,* care înseamnă scorţişoară[6]*.* Dat fiind însă că nu avea alt nume, sau, dacă avea, nimeni nu l-a cunoscut vreodată, şi cum niciodată n-a trimis invitaţii cu ocazia zilei sale de naştere, la care trebuia să i se răspundă cu felicitări în versuri, ar fi arbitrar să scriem A Gui (scorţişoară). Şi iarăşi îmi zic că, dacă ar fi avut un frate mai mare sau mai mic pe care l-ar fi chemat A Fu (belşug), atunci cu siguranţă că numele său ar fi fost A Gui (nobilime). Cum însă era singur pe lume, nu avem nicio dovadă care să ne permită să scriem A Gui (nobilime). Iar celelalte hieroglife care se pronunţă *gui* se potrivesc şi mai puţin. I-am adresat odată această întrebare preafericitului vlăstar al domnului Cijao, care, reuşind la examenul de stat în capitala judeţului, obţinuse titlul de *siuţai,* dar chiar un om învăţat ca el a fost pus în încurcătură de întrebarea mea.

După părerea lui însă pricina pentru care originea numelui nu putea fi descoperită era că Cen Tu-siu[7] scosese

[5] Expresie întrebuinţată pentru prima oară în secolul al III-lea î.e.n.: lemnul de bambus ş mătasea erau principalele materiale pe care se scria în vechea Chină.

[6] Scorţişoara înfloreşte în luna în care se prăznuieşte sărbătoarea lunii. În folclorul chinez este răspândită credinţa că umbra de pe faţa lunii este umbra unui arbore de scorţişoară.

[7] Profesor la Universitatea din Pekin, a trăit între 1880 şi 1942 şi a fost directorul revistei *Tineretul nou*, care între 1915 şi 1926 a jucat un însemnat rol în îndrumarea mişcării culturale în China.

revista *Tineretul nou,* care preconiza întrebuințarea alfabetului latin, amenințând astfel cu ruina vechea cultură națională. În ultimă instanță, m-am adresat cuiva din județul nostru și l-am rugat să caute în condicile oficiale ceva despre cazul lui A Q, dar, după opt luni de cercetări, am primit o scrisoare care mă anunța că n-a găsit în documentele cercetate niciun nume care să aducă, fie și pe departe, cu numele de A Quei. Nu știam dacă trebuie să cred spusele prietenului meu, sau dacă măcar își bătuse capul să facă ce-l rugasem. Totuși, după acest eșec, nu mă mai puteam gândi la niciun alt mijloc prin care să pot descoperi numele eroului meu. Deoarece mă tem că noul sistem fonetic nu este încă întrebuințat curent, nu-mi rămâne decât să întrebuințez alfabetul latin și să-i scriu numele după ortografia engleză, adică A Quei și să-l prescurtez A Q. Aceasta înseamnă că urmez orbește revista *Tineretul nou*, lucru de care îmi este foarte rușine. Dar dacă un om așa de învățat ca feciorul domnului Cijao n-a găsit soluția problemei mele, ce pot face eu?

A patra dificultate era locul de origine al lui A Q. Dacă numele de familie era Cijao, atunci, potrivit vechiului obicei de a clasifica oamenii după județe, obicei care predomină încă, aș putea cerceta explicațiile din cartea *Cele* o *sută de nume de familie*[8] și aș găsi acolo explicația: „Născut la Tienșui, în provincia Gansu”. Din nefericire, acest nume este discutabil, deci locul de origine al lui A Q va continua să rămână incert. Deși a trăit mai mult în Veiciuan, a stat destul de des și în alte părți, așa că am greși dacă l-am socoti originar din Veiciuan. De fapt asta ar fi o denaturare a istoriei.

Singura mea mângâiere e că litera „A” este absolut corectă. Cu siguranță că nu rezultă dintr-o falsă analogie și e capabilă să înfrunte critica savanților. Cât despre celelalte probleme, ele nu pot fi rezolvate de persoane inculte ca

[8] Carte de citire în care numele de familie erau prezentate în versuri.

mine și nu există nicio altă speranță decât aceea ca discipolii doctorului Hu Și, care are „o atât de mare pasiune pentru istorie și antichitate”[9], să arunce în viitor o oarecare lumină asupra lor. Mă tem însă că până atunci adevărata poveste a lui A Q va fi fost de mult dată uitării.

Cele de mai sus pot fi considerate ca o introducere.

[9] Formulă laudativă prin care Hu Și, scriitor și om politic reacționar, contemporan cu Lu Sin, obișnuia să se caracterizeze pe sine însuși.

II. Scurtă expunere asupra izbânzilor lui A Q

Pe lângă nesiguranța în care ne aflăm în ceea ce privește numele de familie, pronumele și locul de naștere ale lui A Q, mai există și alte dubii privitoare la „mediul” din care făcea parte. Și asta pentru că oamenii din Veiciuan se mulțumeau să-i dea de lucru sau își băteau joc de el, fără să se intereseze câtuși de puțin de mediul din care venea. Nici el, A Q, nu atingea acest subiect, afară numai când se certa cu cineva. Atunci i se întâmpla să arunce o privire adversarului și să-i spună:

— A fost o vreme când ai mei au fost mai înstăriți decât tine! Și apoi, cine crezi dumneata că ești?

A Q nu avea familie și trăia în templul închinat zeului tutelar al satului Veiciuan[10]. Nu avea meserie statornică, ci se mulțumea să lucreze pe la oameni ce apuca: dacă era grâu de secerat, el îl secera, dacă cineva avea de măcinat orez, el îl măcina, sau dacă era nevoie de un vâslaș la luntre, el era vâslașul. Dacă treaba pe care o avea de făcut ținea un timp mai lung, atunci se întâmpla uneori să locuiască în casa stăpânului său vremelnic. Dar de îndată ce isprăvea părăsea locul, așa că de câte ori oamenii aveau vreo treabă de făcut se gândeau la A Q, dar își reaminteau de treaba pe care acesta putea s-o facă, și nu de „mediul” din care venea, iar după ce isprăvea ce avusese de făcut, uitau de el și cu atât mai mult de „mediul” din care venea. Adevărat este că odată un bătrân a spus: „Ce bun lucrător e A Q”. În momentul acela, A Q, gol până la brâu, slab și indiferent, stătea în fața iui, iar cei prezenți nu erau siguri

[10] În satele chineze exista câte un templu închinat zeului tutelar local, care adăpostea o statuie a zeului pământului și una a zeului agriculturii.

dacă bătrânul vorbise serios, ori în zeflemea. A Q însă a fost încântat.

Avea o bună părere despre sine și îi disprețuia pe toți locuitorii din Veiciuan, chiar pe cei doi tineri „cărturari”, pe care nu-i socotea vrednici de zâmbetul său, deși acești tineri cărturari aveau șanse să ajungă *siuțai.* Domnul Cijao și domnul Țian se bucurau amândoi în sat de multă considerație, căci, pe lângă faptul că erau bogați, erau și părinții unor cărturari străluciți. A Q era singurul om care nu le arăta prea mare respect, gândind: „Fiii mei ar fi și mai și!”

În plus, după câteva călătorii la oraș, A Q deveni și mai încrezut, deși în același timp manifesta cel mai mare dispreț pentru orășeni. De pildă, o bancă făcută dintr-o scândură de lemn lungă de trei *ci* și lată de trei *țuni*[11] era numită de sătenii din Veiciuan o „bancă lungă”. A Q o numea și el tot o „bancă lungă”. Oamenii de la oraș însă o numeau o „bancă dreaptă”, și A Q gândea: „Habar n-au. Ce mai caraghioși!” De asemenea, când prăjeau pește în ulei, sătenii din Veiciuan puneau și foi de arpagic tăiate gros, în timp ce orășenii tăiau mărunt arpagicul, și asta îl făcea din nou să repete: „Habar n-au. Ce mai caraghioși!” În realitate, țăranii din Veiciuan nu erau decât niște nepricepuți, care nu văzuseră niciodată cum se gătea peștele la oraș!

A Q, care cândva „fusese foarte înstărit”, care avea experiența vieții și era un „muncitor priceput”, ar fi putut fi perfect dacă n-ar fi avut câteva nefericite cususuri fizice. Cel mai supărător cusur îl constituia pielea capului unde, pe alocuri, mai demult, la o dată neprecisă, chelbea lăsase niște cicatrice foarte strălucitoare… Deși se găseau pe „capul său”, era limpede că A Q nu le considera ca ceva onorabil și evita să întrebuințeze cuvântul „chelbe”, sau

[11] Măsură de lungime egală cu o zecime dintr-un *ci,* deci *1 țun* = 3,2 cm.

orice expresie care ar fi putut să-l sugereze. După un timp făcu progrese. Interzise cuvintele „strălucitor” și „luminos”, iar mai târziu chiar și cuvintele „lampă” sau „luminare” deveniră tabu. Și de câte ori aceste tabu-uri erau încălcate, dinadins sau nu, pe A Q îl cuprindea o furie teribilă, iar cicatricele lăsate de chelbe deveneau de un roșu-aprins. Îl cerceta pe vinovat din cap până în picioare și, dacă se găsea în fața unui om care nu era bun de gură, îl înjura, iar dacă își dădea seama că adversarul era mai pirpiriu, îl pocnea. Ciudat însă că de cele mai multe ori A Q ieșea tăbăcit din ciocnirile acestea, așa că până la urmă recurse la o nouă tactică, mulțumindu-se doar să le arunce adversarilor priviri furioase.

Totuși, după ce A Q adoptă sistemul privirii furibunde, se întâmplă – nu știu de ce – că toți pierde-vară din Veiciuan se arătară și mai dornici să facă glume pe socoteala lui. De cum îl zăreau, se prefăceau că tresar și spuneau:

— Ia te uită, parcă se luminează…

A Q, ca de obicei, cădea în cursă și le arunca priviri furioase.

— O fi așezat careva vreo lampă de gaz pe-aici, continuau ei fără să se lase intimidați.

Tot ce putea face A Q era să-și frământe creierii ca să găsească o replică bună: „Nu meriți nici măcar…” Atunci semnele de pe pielea capului căpătau un fel de noblețe, deveneau onorabile, încetau de a mai fi niște simple cicatrice lăsate de chelbe. Totuși, după cum am mai spus, A Q era un om umblat și-și dădea imediat seama că încălcase tabu-ul și se abținea să mai spună ceva.

Dacă oamenii se declarau nemulțumiți și continuau să-l atâțe, până la urmă ieșea și cu bătaie. Numai când A Q, după toate aparențele, fusese învins, tras de coada lui negricioasă și izbit de vreo patru-cinci ori cu capul de perete, numai atunci plecau mulțumiți că repurtaseră o victorie. A Q rămânea pe loc, zicându-și: „E ca și cum m-ar

fi bătut băiatul meu. Ce lume!” După care pleca și el, mulțumit de a fi câștigat o victorie.

Știa bine că orice gândea o să sfârșească prin a spune mai târziu la toți. Astfel, aproape toți cei care își băteau joc de el știau că A Q avea un mijloc al lui de a câștiga o victorie psihologică și, de câte ori cineva îi trăgea sau îi sucea coada, anticipa, spunând:

— A Q, să știi că nu e vorba de un fiu care-l bate pe tatăl său, ci de un om care bate o fiară. Hai, spune, să te auzim și noi: un om bătând o fiară.

Atunci A Q se apuca de rădăcina părului, cu capul lăsat pe o parte, și spunea:

— Un om bătând o insectă. Asta-ți place? Eu sunt o insectă. Acum ai să mă lași să plec?

Dar, deși era o insectă, trântorii nu-l lăsau să se ducă până nu-l pocneau, ca de obicei, de cinci-șase ori cu capul de ce aveau la îndemână, după care plecau mulțumiți de victorie și siguri că de data asta A Q o pățise. Totuși, în mai puțin de zece secunde, A Q pleca de asemenea satisfăcut și încredințat că el era învingătorul, socotind că fusese „cel dintâi printre cei modești”, iar dacă scoți „printre cei modești”, rămâne „cel dintâi”, adică deopotrivă cu *cijuaniuan*-ii, candidații care treceau cei dintâi examenele, căci și aceștia erau lăudați pentru că sunt „cei dintâi”.

— Și, la urma urmei, cine crezi că ești dumneata? se răstea el la cei care-l cicăleau.

După ce desfășura atâta șiretenie ca să se simtă chit cu adversarul, A Q o pornea voios spre cârciumă, să bea câteva căni de vin, unde glumea din nou cu ceilalți, se certa iarăși, ieșea ca și înainte victorios și se întorcea vesel la templul zeului tutelar local, unde adormea de îndată ce punea capul pe pernă. Dacă avea bani, se ducea să joace. Stătea înghesuit la mijloc, cu fața șiroind de sudoare, într-un grup de oameni care ședeau pe vine, și striga cu o voce mai tare ca a tuturor:

— Patru sute pe „dragonul verde”!

— Hai, faceți jocurile!

Cel care ținea banca, și el cu fața scăldată de sudoare, deschidea casa și anunța cu o voce monotonă:

— „Poarta cerească”… Nu s-a pus nimic la colț. Nicio miză pe „pasaj”? A Q, dă gologanii încoace!

— Mizez o sută pe „pasaj”… ba nu, o sută cincizeci.

În sunetul acestei voci monotone, banii lui A Q dispăreau treptat în buzunarul celorlalți inși năduși ți. În cele din urmă era nevoit să-și facă drum prin mulțime și să urmărească de departe și nu direct interesat jocul celorlalți, până ce partida se sfârșea, și atunci, în silă, se ducea la templul închinat zeului tutelar. Iar a doua zi pornea la lucru cu ochii umflați.

Totuși, adevărul din proverbul: „Nenorocul aduce câteodată fericirea” a ieșit la lumină când A Q a avut ghinionul să câștige, și până la urmă a pățit-o.

Asta s-a petrecut în seara când a avut loc la Veiciuan sărbătoarea zeilor. Conform datinii, se juca o piesă, iar lângă scenă, tot conform obiceiului, erau așezate numeroase mese de joc. Tobele și gongurile de pe scenă i se părea lui A Q că vin de la trei poște. A Q n-avea urechi decât pentru vocea monotonă a omului care ținea banca. Miza cu succes și mereu, iar bănuții lui de aramă se transformau în arginți, arginții în *iuani,* iar *iuanii* i se îngrămădeau în buzunar, purcoi. Înflăcărat de succes, strigă:

— Doi *iuani* pe „poarta cerească”!

Niciodată n-a știut cine începuse bătaia și nici de ce. Înjurături, lovituri, îmbulzeală… în capul lui totul era o amestecătură confuză de zgomote, iar când ajunse să se ridice în picioare, mesele de joc dispăruseră, și jucătorii de asemenea. Simțea dureri în tot trupul, de parcă l-ar fi călcat în picioare o gloată de oameni, în timp ce privitorii care mai rămăseseră se uitau la el mirați. Cu sentimentul că ceva nu

era în regulă, se întoarse la templul zeului protector al satului și când, în sfârșit, își veni în fire, își dădu seama că grămada lui de *iuani* dispăruse. Cum majoritatea oamenilor care țineau mesele de joc la festival nu erau din Veiciuan, unde să-i caute pe vinovați?

O grămadă de arginți așa de albi și de strălucitori! Și toți fuseseră ai lui... Acum, ia-i de unde nu-s! Chiar gândul că asta echivala cu a fi furat de propriul său fiu nu-i aducea niciun fel de mângâiere, iar dacă se considera o insectă, nici asta nu-l consola. Acum, pentru prima oară, gusta într-adevăr ceva din amărăciunea unei înfrângeri.

În curând însă preschimbă această înfrângere într-o izbândă. Ridicând mâna dreaptă, își cârpi două palme zdravene, să-l usture. După asta se simți cu inima mai ușoară, de parcă cel care dăduse palmele fusese el, iar cel care le primise, un altul. Așa avu impresia că bătuse pe altcineva, cu toate că îl mai usturau obrajii. Se culcă mulțumit că dobândise o izbândă, și curând adormi.

III. Mai pe larg despre izbânzile lui A Q

Deși A Q mergea din izbândă în izbândă, faima lui începu abia după ce domnul Cijao îi făcuse cinstea să-i ardă o palmă.

După ce plăti epistatului două sute de *veni*[12]*,* se așeză jos, supărat.

Mai apoi își zise: „Unde o să ajungă lumea asta în care copiii își bat părinții?”… Apoi se gândi la prestigiul domnului Cijao, care acum îi era fiu, și asta îi ridică moralul. Se sculă și porni către cârciumă, cântând *Văduvioara la mormântul soțului.* În acel moment pricepu că domnul Cijao era mai ceva decât cealaltă lume.

După acest incident, oricât de ciudat ar părea, toți îi arătau lui A Q un respect neobișnuit. El, cu siguranță, îl atribuia faptului că era tatăl domnului Cijao. În realitate nu asta era pricina. În Veiciuan, de obicei, când al șaptelea copil îl lovește pe al optulea, sau când Li cutare bate pe Cijan cutare, faptul nu este luat în serios. O bătaie, numai dacă e legată de un personaj important, ca de pildă domnul Cijao, putea fi considerată în sat vrednică de discuție. Dar din momentul în care țăranii găseau că merită să vorbești de ea, cel care bătuse fiind un om important, faima lui se reflecta oarecum și asupra celui bătut. Că vina fusese a lui A Q era un lucru recunoscut de toți, domnul Cijao neputând greși. Dar atunci, dacă A Q greșise, de ce toată lumea îl trata cu un deosebit respect? Lucru greu de explicat. Am putea propune ipoteza că A Q spusese că e rudă cu domnul Cijao, așa că oamenilor, deși fusese bătut, le era teamă că totuși ar putea fi ceva adevărat în ceea ce spusese și, în consecință, socoteau mai înțelept să-l înconjoare cu oarecare respect. Sau, o altă ipoteză era că s-ar afla într-un caz analog cu acela al vacii de jertfă din templul lui

[12] Monedă măruntă de aramă

Confucius. Deși vaca face parte din aceeași categorie cu porcul, sau berbecul, adică este și ea animal, discipolii n-au mai îndrăznit să se atingă de acest animal, de vreme ce înțeleptul gustase din el.

După asta, A Q cunoscu mai mulți ani de prosperitate.

Într-o primăvară, pe când umbla într-o stare de fericită ebrietate, îl văzu pe Van-Bărbosul, care, gol până la brâu, ședea la soare, la picioarele unui zid, păduchindu-se. La priveliștea asta, A Q simți și el o mâncărime. Pentru că Van avea barbă și fața plină de coji formate de coșuri, toți îl numeau „Bărbosu-chelbosu”. Deși A Q trecea sub tăcere cuvântul „chelbos”, avea totuși pentru Van cel mai mare dispreț. Lui A Q i se părea că dacă coșurile nu erau ceva condamnabil, păr pe față cum avea Van-Bărbosul era ceva peste măsură de straniu și care nu poate inspira decât dispreț. A Q se așeză lângă Van. Dacă ar fi fost oricare alt gură-cască, A Q n-ar fi îndrăznit să se așeze lângă el așa, ca din întâmplare. Dar de ce îi putea fi frică să se așeze lângă Van-Bărbosul? La drept vorbind, faptul că se învoia să stea jos lângă el era o cinste pentru Van.

A Q își scoase pufoaica zdrențuroasă, și-o întoarse pe dos, dar, fie că o spălase de curând, fie că era neîndemânatic, lunga sa investigație nu se soldă decât cu vreo trei, patru păduchi. Pe de altă parte, observă că Van-Bărbosul îi prindea unul după altul, într-o succesiune rapidă, strivindu-i apoi în gură cu zgomot de pocnitoare.

A Q întâi se simți dezamăgit, apoi pizma începu a-i roade inima. Netrebnicul de Van-Bărbosul a putut să prindă așa de mulți, și el să prindă atât de puțini! Ce rușine! Și ar fi vrut să găsească măcar unul sau doi mai măricei. Dar în zadar. Abia cu mare greutate izbuti să prindă unul de mărime mijlocie, pe care îl bagă cu ferocitate în gură și-l mușcă sălbatic. Dar nu scoase decât un zgomot slab, inferior celui pe care-l produceau păduchii lui Van-Bărbosul.

Cicatricele lui A Q se făcură văpaie. Zvârlindu-și pufoaica

pe jos, scuipă și spuse:

— Vierme păros!

— Jigodie râioasă, pe cine înjuri?! întrebă Van-Bărbosul, ridicând ochii disprețuitor.

Deși relativul respect acordat de oameni în ultimul timp îi sporise mândria, A Q rămăsese mai degrabă timid în fața haimanalelor bătăușe. De astă dată însă se simțea deosebit de combativ. Cum îndrăznește creatura asta bărboasă să-l insulte?

— Înjur pe cine socotesc nimerit! răspunse A Q, ridicându-se și punându-și mâinile în șolduri.

— Îți arde de bătaie? îl întrebă Van-Bărbosul, ridicându-se și el și punându-și haina.

Socotind că Van se gândea s-o șteargă, A Q, cu pumnul ridicat, se apropie să-l izbească. Dar înainte ca pumnul să se abată asupra lui, Van-Bărbosul îl înșfăcă și-i dădu un brânci, trimițându-l cât colo. Apoi îl apucă pe A Q de coadă și îl târî ca să-l pocnească cu capul de zid, ca în zilele bune.

— Un nobil vorbește frumos, omenește, nu sare la bătaie! protestă A Q trăgându-și capul într-o parte.

Pesemne că Van-Bărbosul nu era nobil, căci, fără să țină seama de vorbele lui A Q, îi izbi capul de zid de cinci ori succesiv, terminând cu un brânci, care-l trimise, împleticindu-se, cât colo. Abia după asta Van-Bărbosul plecă mulțumit.

Din câte își aducea aminte A Q, aceasta a fost prima înjosire din viața lui. Întotdeauna își bătuse joc de Van că era pocit, păros, dar până atunci Van nu-l luase niciodată în zeflemea, darmite să-l mai și bată! Iar acum, în ciuda oricărei așteptări, Van îl bătuse. Poate că ce spuneau oamenii în piață era adevărat: „împăratul a desființat examenele de stat, așa că toți cărturarii care le trecuseră nu mai au căutare”. Ca urmare, familiei Cijao trebuie să i se mai fi știrbit prestigiul. Oare disprețul pe care i-l arătau oamenii să se fi datorat dizgrației domnului Cijao?

A Q rămase locului, nehotărât.

De departe venea un alt dușman. Era fiul mai mare al domnului Țian, pe care A Q de asemenea îl ura. După ce învățase într-o școală străină, la oraș, plecase în Japonia. Când se întoarse acasă după șase luni, avea picioarele țepene[13] și nu mai purta coadă. Maică-sa a vărsat multe lacrimi amare, iar nevastă-sa încercase de trei ori să se arunce în fântână.

— Cu siguranță că i-a tăiat coada vreun nemernic, pe când era beat, povestea mama mai târziu la toată lumea. Ar fi putut lua o slujbă, dar acum trebuie să aștepte până i-o crește coada la loc.

Totuși, A Q nu credea în povestea asta și-i zicea mai departe „lingău al diavolilor străini” sau „trădător, vândut dușmanului”. De cum îl vedea, începea să-l înjure pe înfundate.

Coada lui falsă era motivul cel mai important pentru care A Q îl disprețuia și îl ura. Când cineva se coboară până la a purta coadă falsă, cu greu mai poate fi considerat ființă omenească, iar faptul că nevastă-sa nu încercase, a patra oară, să se arunce în fântână, dovedea că nici ea nu era de soi.

Dar iată că „lingăul diavolilor străini” se apropie de el.

— Chelu-măgaru!

Înainte A Q obișnuia să înjure în gând, dar în ziua aceea, pentru că era amărât și voia să-și verse focul pe cineva, cuvintele îi scăpară fără voie din gură.

Spre nenorocul lui, „chelu” purta un baston lustruit, cafeniu la culoare, pe care A Q îl numea „toiag de înmormântare”[14]. Cu pași mari se năpusti asupra lui A Q, care, presimțind primejdia, luase poziție, așteptând dârz

[13] Chinezii, văzând că străinii umblau cu pași mari, nu cu pași mărunți, cum obișnuiau să umble ei, au crezut multă vreme că străinii nu ar avea articulații la genunchi.

[14] La înmormântarea părinților fiii pășeau în urma sicriului sprijinindu-se într-un toiag.

evenimentele. Și după cum bănuiți, desigur, asupra capului său se abătu o lovitură zdravănă.

— De ăsta vorbeam, dădu să explice A Q, arătând cu degetul un copil din apropiere.

Dar loviturile cădeau ca grindina.

După câte-și putea aminti, aceasta era a doua înjosire din viața sa. Loviturile încetând – spre fericirea lui – A Q avu impresia că toată chestiunea era închisă, ba chiar se simțea oarecum ușurat. Minunatul lui „dar de a uita”, moștenit din strămoși, îi fu și de astă dată de mare ajutor. Porni încet înainte, iar când se apropie de ușa cârciumii, se simți din nou perfect fericit.

Tocmai atunci însă îi ieși înainte o măicuță de la mănăstirea „Pașnicei desăvârșiri”. Vederea unei călugărițe îl făcea întotdeauna pe A Q să înjure, și cu atât mai mult acum, după toate umilințele îndurate. Reamintindu-și cele întâmplate, iar îl cuprinse mânia.

„Va să zică de-aia am avut ponosul de adineauri, fiindcă trebuia să dau ochii cu tine”, își zise A Q.

Se apropie de ea și scuipă pe jos cu năduf.

—Uf! Ptiu!

Măicuța nu-l luă câtuși de puțin în seamă, ci merse înainte, cu capul ceva mai plecat. A Q se luă după ea și se repezi să-i frece țeasta proaspăt rasă, apoi, cu un râs neghiob, îi spuse:

— Chealo, ia-o mai repejor, că te-așteaptă ibovnicul.

— Nu ți-e rușine? spuse măicuța, roșie ca racul, depărtându-se grăbită.

Bărbații strânși la cârciumă mureau de râs. Văzând că isprava lui era admirată, lui A Q începu să i se cam suie la cap.

— Dacă ibovnicul poate să pună mâna pe tine, de ce n-aș pune și eu? spuse el, ciupind-o de obraz.

Mușteriii de la cârciumă izbucniră în alt hohot de râs. A Q se simți și mai mulțumit și, ca să fie pe placul celor care-l

aprobau, o mai ciupi o dată tare, înainte de a o lăsa să plece.

Această întâmplare îl făcu pe A Q să uite cu desăvârșire de Van-Bărbosul și de „lingăul diavolilor străini”, de parcă tot ghinionul din ziua aceea fusese răzbunat. Și, curios, se simțea mai înviorat, ca după o bătaie, mai ușor, mai sprinten, de parcă sta gata să zboare.

— A Q, să n-ai parte de copii! se auzi de departe vocea înlăcrimată a măicuței.

A Q, vesel, râdea în hohote.

Râdeau și ceilalți, tot atât de bucuroși ca și el.

IV. Tragedia dragostei

Se spune că există învingători care nu se bucură de o victorie decât dacă adversarul e crunt ca vulturul sau ca tigrul. Dacă dușmanul e sfios ca oaia sau găina, atunci triumful li se pare neînsemnat. Mai sunt și alți biruitori care, după ce au învins toate pericolele, după ce dușmanul a murit sau s-a predat, ghemuit, înfricoșat, tremurând ca varga, își dau seama că au rămas fără dușmani, fără rivali și fără prieteni, că au rămas singuri cu ei înșiși, supremi, solitari, dezolați, părăsiți. Și atunci biruința lor e o tragedie. Eroul nostru însă e departe de a fi mișel. El este veșnic voios.

— Ia te uită la A Q, e totdeauna senin, fericit, parcă gata să zboare.

Dar izbânda lui avu urmări tare ciudate. Un timp i se păru că zboară, și în realitate chiar zbura către templul închinat zeului tutelar, unde de obicei sforăia de îndată ce se întindea în pat. În seara aceea, totuși, îi fu greu să închidă ochii. I se părea că ceva nu era în regulă, că degetul gros și arătătorul deveniseră mai netede. Da, erau parcă mai netede ca de obicei. Și nu știa dacă i se lipise de degete ceva din catifelarea și delicatețea obrazului măicuței, sau dacă degetele i se neteziseră în contact cu obrazul călugăriței…

„A Q, să n-ai parte de copii!”

Vorbele acestea îi răsunau mereu în urechi. Se gândi: „Are dreptate, trebuie să-mi iau o nevastă, căci, dacă mor fără copii, n-are cine să dea de pomană niciun castron de orez pentru sufletul meu. Trebuie să-mi iau o nevastă.” După vorba veche, „trei feluri de purtări sunt nevrednice de un fiu, dintre ele cea mai rea este să nu lase urmași”[15], și una din marile tragedii ale vieții este „că sufletele fără

[15] Citat din Men-țzi, filosof confucianist (372 – 289 î.e.n.).

urmași flămânzesc”[16]. Vederile lui A Q erau deci de acord cu învățăturile sfinților și înțelepților. Păcat că mai târziu a luat-o razna, ca un nebun.

„O, femeie, femeie… se gândea el. Călugărul poate întinde mâna asupra ei… O, femeie, o, femeie… O, femeie…” își zicea el într-una.

N-o să știm niciodată la ce oră a adormit A Q în seara aceea. De atunci însă e probabil că întotdeauna găsea că degetele îi erau mai netede și mai delicate. Și cam bătea câmpii. „O, femeie…” se gândea el neîncetat.

De aici putem trage concluzia că femeia este o primejdie pentru omenire.

Majoritatea chinezilor ar putea să ajungă sfinți sau înțelepți dacă din nefericire n-ar fi duși de râpă de femei. Dinastia Șan a fost distrusă de Da Țzi, dinastia Cijou a fost surpată de Bao Sî, iar în ce privește dinastia Țin, deși nu există nicio dovadă istorică, totuși probabil că nu vom fi departe de adevăr dacă vom afirma că a căzut tot din cauza unei femei. Și este un fapt bine cunoscut că moartea lui Dun Cijo a fost provocată de Diao-cian[17].

La început, și A Q fusese un om foarte moral. Deși nu știm dacă a fost călăuzit de vreun dascăl bun, el se arătase întotdeauna cât se poate de scrupulos față de „stricta separație a sexelor” și fusese destul de virtuos ca să-i poată înfiera pe toți ereticii de felul măicuței sau al „diavolului străin”. Era convins că: „Toate călugărițele au legături secrete cu călugării. Când o femeie umblă singură pe stradă, evident că urmărește să seducă pe bărbații

[16] Citat din vechea cronică chineză *Țso Cijuan,* care îmbrățișează perioada 722-468 î.e.n.

[17] Da Țzi (secolul al XII-lea î.e.n.) a fost concubina ultimului rege din dinastia Șan; Bao Si (secolul al VIII-lea î.e.n.) a fost concubina ultimului rege din dinastia Cijou de apus; iar Diao-cian a fost concubina lui Dun Cijo, un ministru cu mare autoritate în secolul al III-lea î.e.n.

stricați. De câte ori un bărbat vorbește cu o femeie, e clar că pun la cale o întâlnire.” Ca să-i readucă pe cale cea bună, A Q îi fulgera cu priviri indignate, făcea remarci tăioase sau, dacă nu era nimeni împrejur, le arunca pe furiș câte o piatră pe la spate.

Cine ar fi crezut vreodată că la aproape treizeci de ani, vârstă la care bărbatul e bărbat „în deplinătatea puterii”[18], o să-și piardă capul în halul ăsta pentru o măicuță? Canoanele clasice condamnă cu asprime asemenea nechibzuință; în consecință, femeile sunt fără doar și poate niște făpturi mârșave. Fiindcă, dacă obrajii măicuței n-ar fi fost așa de catifelați, sau dacă ar fi fost acoperiți cu o cârpă, nu l-ar fi vrăjit pe A Q atât de tare. Cu cinci sau șase ani în urmă, în timpul unei reprezentații de teatru în aer liber, ciupise de picior o femeie, dar pentru că între pulpa ei și mâna lui fusese stofa aspră a rasei, nu păstrase aceeași senzație amețitoare. Măicuța umbla însă cu fața descoperită, și asta nu era, desigur, decât încă o dovadă a mârșăviei ei eretice.

„Femeile...” gândea A Q.

Le pândea și le iscodea de aproape pe cele despre care i se părea că umblă „să seducă pe bărbații stricați”. Dar ele nu-i zâmbeau. Asculta cu atenție ce-i spuneau femeile care vorbeau cu el, dar niciuna nu-i pomenea nimic de vreo întâlnire secretă. Ah, firește, asta nu era decât un alt exemplu de viclenie muierească! Toate sunt niște mironosițe.

Într-o zi, pe când se afla la domnul Cijao și măcina orez, după cină A Q se așează în bucătărie și se apucă să fumeze. În orice altă casă, după mâncare, s-ar fi dus acasă. Dar în casa domnului Cijao se cina devreme. Deși obiceiul era ca după masă să te culci fără să aprinzi lampa, existau însă

[18] Confucius spune că la treizeci de ani era „în deplinătatea puterii”. Expresia a fost mai apoi întrebuințată pentru a desemna bărbații de treizeci de ani.

cazuri excepționale când regula era călcată: pe când se pregătea pentru examenul de stat, fiul domnului Cijao avusese voie să aprindă lampa, ca să învețe, iar când A Q veni să lucreze cu ziua, avu și el voie să calce obiceiul, ca să poată măcina orezul. Și tocmai din cauza acestor excepții de la regulă A Q ședea în bucătărie și-și fuma pipa, înainte de a-și continua treaba.

Când Ama U, singura femeie din serviciul familiei Cijao, isprăvi cu spălatul vaselor, se așeză pe bancă și intră în vorbă cu A Q.

— Stăpâna n-a mâncat nimic de două zile pentru că stăpânul vrea să-și ia o concubină.

„Femeie... Ama U... ce mai văduvioară!“ se gândi A Q măsurând-o cu privirea.

— Tânăra noastră stăpână o să aibă un copil, e în a opta lună.

„Femeile...“ repetă în gând A Q și, punând jos ciubucul, se sculă în picioare.

— Tânăra mea stăpână... continuă Ama U.

— Vrei să fii a mea! A Q se repezi spre ea și i se aruncă la picioare.

Urmă un moment de adâncă tăcere.

— Vai, vai, vai! După ce rămase împietrită o clipă, Ama U începu să tremure și fugi afară, țipând.

A Q, în genunchi, în fața peretelui, rămase buimac. Apucă banca goală cu amândouă mâinile și se ridică încet, cu sentimentul că la mijloc nu era lucru curat. Și era foarte nervos. Își băgă ciubucul în cingătoare, hotărât să macine mai departe orezul. Dar, poc! dintr-o dată se pomeni în cap cu o lovitură grea. Întorcându-se repede, îl văzu pe tânărul *siuțai* în fața lui, în mână cu un băț gros de bambus, pe care-l rotea amenințător.

—- Cum ai îndrăznit?...

Bățul de bambus se abătu peste umerii lui A Q, iar când vru să-și apere capul cu mâinile, simți bățul pe la

încheieturile brațelor, de-i venea să urle de durere, iar pe când o ștergea prin ușa bucătăriei, i se păru că mai încasase una și peste spinare.

— Ou de broască țestoasă[19] strigă în urma lui tânărul *siuțai,* pe limba mandarinilor.

A Q își găsi scăparea în magazie, unde rămăsese singur, chinuit de durere și gândindu-se încă la ocara „ou de broască țestoasă", expresie pe care nu o auzise din gura nici unui țăran din Veiciuan, ci numai din a oamenilor bogați, cu carte. Și asta îl tulburase grozav. În tot cazul, deocamdată nu-i mai ardea de femei. După ocările și loviturile primite, acum avea impresia că ceva se sfârșise, așa că se-ntoarse voios la măcinatul orezului.

După un timp i se făcu cald și se opri să-și scoată cămașa.

Auzind zgomot afară și fiind curios din fire, ieși să vadă ce se întâmplă. Încetul cu încetul își dădu seama că zarva venea chiar din curtea interioară a domnului Cijao. Deși se întunecase, putea să vadă întreaga familie Cijao, împreună cu stăpâna, cea nemâncată de două zile; iar pe deasupra mai era și doamna Țu, precum și rudele lor Cijao Bai-ian și Cijao Sî-cen.

Tânăra stăpână tocmai o chema pe Ama U din odaia ei, spunându-i:

— Vino, hai, nu mai fi amărâtă!

— Doar știe toată lumea că ești o femeie cinstită, interveni și doamna Țu din colțul unde ședea. Nu trebuie să te gândești la sinucidere.

Ama U se mulțumea să se vaiete, mormăind ceva greu de înțeles.

„Ia te uită! își spuse A Q. În ce bucluc a intrat văduvioara?" Vrând să afle, se apropie de Cijao Sî-cen,

---

[19] „Ou de broască țestoasă" este o vorbă de mare ocară în limba chineză, având sensul de copil din părinți necunoscuți.

când deodată îl zări pe fiul mai mare al domnului Cijao care fugea înspre el. Ba, ceva mai mult, cu prăjina cea groasă de bambus în mână. La vederea prăjinii își aduse aminte de papara pe care o mâncase și își dădu seama îndată că persoana lui era direct legată de cele ce se petreceau sub ochii săi. Se întoarse și o luă la fugă, sperând să se refugieze în magazie, dar fără a se gândi că prăjina avea să-i taie retragerea; când aceasta se întâmplă, o luă la fugă în cealaltă direcție și, fără mare greutate, ieși prin ușa din dos. În scurt timp ajunse la templul închinat zeului satului.

A Q stătu o bucată de vreme jos, după care simți că-l ia cu frig. Căci, deși primăvară, nopțile erau foarte reci și de loc potrivite pentru cineva care umblă cu spatele gol. Își aduse aminte că-și lăsase cămașa în casa domnului Cijao, dar se temu că, dacă s-ar fi dus s-o ia, ar fi putut să aibă din nou de-a face cu prăjina de bambus a fericitului candidat.

Apoi sosi epistatul.

— Blestematule! răcni el. Va să zică nici măcar pe servitoarele familiei Cijao nu le lași în pace?! Hai?! Răzvrătitule! M-ai făcut să-mi stric somnul, afurisitule!

La această ploaie de ocări n-avu firește nimic de răspuns. Până la urmă, fiind noapte, trebui să-i plătească epistatului amendă dublă: patru sute de bănuți.

Cum însă nu avea bani, fu silit să-i dea amanet pălăria și să accepte următoarele cinci condiții:

AQ se angajă mai întâi ca a doua zi de dimineață să ducă familiei Cijao o pereche de lumânări roșii, cântărind fiecare un *țzin,* și un pachet de bețișoare de tămâie, cu care să-și răscumpere faptele rele.

În al doilea rând, A Q făgădui să plătească preotul daoist chemat de familia Cijao ca să descânte duhurile rele.

În al treilea rând, A Q se obliga să nu mai pună piciorul în gospodăria familiei Cijao.

În al patrulea rând, A Q se recunoștea răspunzător dacă

cumva i s-ar întâmpla ceva rău lui Ama U.

În al cincilea rând, A Q să nu se ducă după cămașă și să nu ceară plată pentru timpul muncit.

Evident, A Q acceptă condițiile. Din nefericire nu avea bani gheață. Noroc însă că venea primăvara, așa că se putea lipsi de plapumă, pe care o amanetă pentru două mii de *veni,* ca să poată face față obligațiilor ce-și luase. După ce făcu o plecăciune în fața epistatului, arătându-i spatele gol, tot îi mai rămaseră câțiva *veni* cu care ar fi putut să-și răscumpere pălăria. Dar A Q preferă să-i bea.

În realitate, familia Cijao nu arse nici lumânările și nici tămâia aduse de A Q. Ele fură puse la îndemâna stăpânei, pentru slăvirea lui Buda. Din cămașa ruptă a lui A Q, tânăra stăpână făcu scutece pentru copilul născut în luna a opta, iar cu zdrențele rămase Ama U își cârpi papucii.

V. Problema pâinii de toate zilele

După plecăciunile de rigoare și îndeplinirea condițiilor impuse de familia Cijao, A Q se întoarse la templul zeului tutelar. Soarele asfințise, și A Q începea să simtă că ceva nu merge. Chibzuind bine, ajunse la concluzia că probabil de vină era spinarea goală. Aducându-și aminte că îi rămăsese o zdreanță de haină căptușită, o puse pe el și se culcă, iar când deschise ochii din nou, soarele și lucea pe vârful zidului dinspre apus. Se ridică și zise:

— Bată-l să-l bată…

După ce se sculă, începu să hoinărească pe străzi, ca de obicei. Din nou începu să simtă că ceva nu e în regulă, deși asta îi producea o neplăcere incomparabilă cu senzația fizică a spinării goale. Din ziua aceea, după toate aparențele, toate femeile din Veiciuan se fereau de el. De cum îl zăreau venind, se refugiau în casă. Chiar și doamna Țu, care avea aproape cincizeci de ani, se retrăgea agitată

împreună cu celelalte, chemându-și fetița de unsprezece ani să intre în casă. Asta i se păru lui A Q foarte ciudat. „Stricatele, își zicea el, deodată s-au făcut sfioase ca niște domnișoare.”

O bucată de vreme după aceea băgă de seamă că lucrurile nu merg cum trebuie. Mai întâi cârciumarul nu-i mai dădea pe datorie. Al doilea, paracliserul templului făcu niște aluzii în doi peri, de parcă ar fi vrut să-l silească să plece. Și, în al treilea rând, de multe zile – de câte anume n-ar fi putut preciza – nu-l mai chemase nimeni la lucru. Că-i tăiase creditul la cârciumă, treacă-meargă. Dacă bătrânul paracliser ar fi continuat să-l piseze să plece, putea foarte bine să nu-l ia în seamă. Dar pentru că nimeni nu-l mai chema la lucru, rămânea nemâncat, și asta era lucru „afurisit”.

Când nu mai putu răbda, A Q se duse la oamenii care aveau obiceiul să-l angajeze, ca să afle ce se întâmplase. Numai domnul Cijao îi interzisese să-i calce pragul. Dar și ceilalți îi făcură o primire foarte ciudată. Mereu dădea cu ochii de câte un bărbat care părea foarte plictisit și-l alunga ca pe un cerșetor, spunând:

— Nu-i nimic, absolut nimic de lucru, pleacă!

Lui A Q treaba asta i se păru foarte ciudată.

„Înainte, oamenii ăștia aveau întotdeauna nevoie de ajutor. Cu neputință ca dintr-o dată să nu mai aibă nicio treabă de făcut. Asta nu miroase a bine.”

După serioase investigații, descoperi că ori de câte ori aveau ceva de lucru, toți îl chemau pe tânărul Den. La drept vorbind, acest Den era un calic slăbănog, care nu ducea la oboseală și pe care A Q îl socotea mai prejos chiar decât Van-Bărbosul. Cine ar fi crezut vreodată că un asemenea om de nimic avea să ajungă să-i ia orezul de la gură?! Așa că, de astă dată, indignarea lui A Q fu mai mare ca oricând. Tot mergând, deodată își ridică cu mânie brațul și începu să cânte:

— Te lovesc cu buzduganul…[20]

Peste câteva zile îl și întâlni pe tânărul Den chiar în fața casei domnului Țian. „Când doi adversari se întâlnesc, ochii lor aruncă foc.” În timp ce A Q se apropie de el, tânărul Den rămase neclintit.

— Măgar tâmpit! spuse A Q, privindu-l furios și spumegând.

— Sunt mai rău decât un măgar, sunt o gânganie, cu voia ta, răspunse tânărul Den.

Asemenea purtare preasupusă avu darul să-l mânie și mai tare pe A Q. Cum însă nu avea în mână niciun fel de buzdugan de oțel, tot ce putea face era să se repeadă cu mâna întinsă către tânărul Den și să-l apuce de coadă. Acesta cu o mână își apucase coada, iar cu cealaltă încerca să apuce mâna lui A Q, care, la rândul său, cu mâna liberă își păzea coada sa. Altădată, A Q nici nu l-ar fi luat în serios pe tânărul Den, dar în ultimul timp, de când răbda de foame, căpătase înfățișarea slăbănoagă, prăpădită a adversarului său, încât amândoi ofereau spectacolul unor inamici foarte potriviți. Patru mâini care apucau două capete, doi bărbați care se îndoiau din mijloc, aruncând o umbră albastră în formă de curcubeu pe zidul alb al casei Țian. Și asta timp de peste o jumătate de oră.

— Gata, gata! exclamau unii din spectatori, pesemne încercând să-i liniștească.

— Bravo, bravo… spuneau alții, poate în dorința de a-i împăca, poate ca să-i întărâte, sau poate pur și simplu ca să-i felicite.

În tot cazul, cei doi combatanți erau surzi la toate astea. Dacă A Q înainta trei pași, tânărul Den se dădea trei pași înapoi, așa că poziția rămânea neschimbată, iar dacă tânărul Den înainta trei pași, A Q se retrăgea trei pași, și iar

[20] Vers din piesa *Lupta dragonului cu tigrul,* care se bucura de mare popularitate la Șaosin. Subiectul piesei îl alcătuiește lupta lui Ciao Kuan-in, primul împărat al dinastiei Sun, împotriva unui general rebel.

nu se schimba nimic. Cam după o jumătate de oră – în Veiciuan nu prea se aflau orologii, așa că era greu de spus cât e ceasul, și se prea poate să nu fi trecut de fapt decât douăzeci de minute – când din capetele lor începuseră să iasă aburi, iar sudoarea să le șiroiască pe față, deodată A Q lăsă mâinile jos, iar tânărul Den lăsă și el mâinile jos, în aceeași clipă. Se îndreptară din talie în același timp și se retraseră simultan, făcându-și loc prin mulțime.

— O să mai auzi de mine, afurisitule! îi strigă A Q peste umăr.

— Blestematule, o să mai auzi de mine! răspunse tânărul Den, tot peste umăr.

Această epică bătălie nu părea să se fi terminat printr-o victorie, nici printr-o înfrângere, și nu se știe dacă spectatorii fuseseră sau nu satisfăcuți de felul cum decurseseră lucrurile, căci niciunul dintre ei nu-și exprimase vreo părere. Totuși, ca și înainte, nimeni nu voia să-i dea de lucru lui A Q.

Pe o zi călduroasă, când o dulce adiere părea să vestească vara, lui A Q începu să-i fie frig. Dar cu asta se putea împăca. Grija lui cea mare era grija burții goale. Plapuma de bumbac, pălăria de pâslă și cămașa nu mai existau de mult. După asta își vânduse și pufoaica. Nu-i mai rămăseseră decât pantalonii, de care, evident, nu se putea lipsi. E drept că mai avea o zdreanță de jachetă căptușită, care însă era clar că nu făcea doi bani și putea doar servi ca tălpi de pantofi. Mult timp sperase să găsească niște bani pe șosea, dar deocamdată nu avusese noroc; mai spera de asemenea să descopere o sumă de bani în odaia lui mizerabilă și scotoci sălbatic prin toate colțurile, dar odaia era goală de tot. După aceea se hotărî să pornească în lume după hrană.

Pe când umbla pe șosea „în căutare de hrană”, trecu prin fața cârciumii lui obișnuite și văzu cunoscuta pită caldă, dar merse înainte, fără să se oprească măcar o secundă, fără

măcar să jinduiască după ea. Nu după asta umbla, deși după ce anume umbla nu știa nici el.

Veiciuan-ul era un sat micuț și repede fu lăsat în urmă. Cea mai mare parte a câmpului, când ieșeai din sat, consta din lanuri verzi de orez, cât vedeai cu ochiul, din loc în loc cu niște mogâldețe mișcătoare: țăranii care lucrau pământul. A Q însă, insensibil la farmecul vieții câmpenești, înainta, știind instinctiv că asta n-avea nimic de-a face cu „căutarea hranei”. Într-un târziu ajunse sub zidurile mănăstirii „Pașnicei desăvârșiri”.

Mănăstirea de asemenea avea împrejur câmpuri de orez, iar zidurile albe care o înconjurau se proiectau puternic pe verdele proaspăt dimprejur. În spatele mănăstirii, dincolo de un zid scund de lut, era o grădină de zarzavat. Un timp, A Q privi împrejur nehotărât. Cum însă nu se vedea picior de om, se cățără pe zidul scund, ținându-se de niște tufe de laptele-cucului. Zidul începu să se surpe, iar A Q fu cuprins de panică. Totuși, agățându-se de craca unui dud, reuși să sară înăuntru. Acolo era o vegetație sălbatică, dar nimic care să semene a vin alb, a pâine caldă, ori a ceva bun de mâncare. În partea dinspre apus a zidului se găsea un desiș de bambuși cu mulți vlăstari, dar din nefericire nu erau buni de mâncat. Mai era și rapiță, dar de mult trecută. Muștarul aproape dădea în floare, iar verzișoarele păreau tari.

Lui A Q îi era ciudă ca unui școlar trântit la examen și se îndreptă spre poarta grădinii, când deodată tresări bucuros de ce-i fu dat să vadă: o bucată de pământ pe care crescuseră gulii. Cum îngenunchease ca să culeagă câteva, deodată un cap rotund apăru din dosul porții, pentru ca să dispară imediat. Și capul nu fusese altul decât al măicuței. Deși A Q avusese întotdeauna cel mai profund dispreț pentru ființe ca măicuța, sunt momente în viață când „judecata prețuiește mai mult decât vitejia”. Repede smulse patru gulii, rupse frunzele și le înfășură în haină. Între timp, o călugăriță bătrână și ieșise în curte.

— Buda să ne aibă în paza lui, A Q! Ce te-a împins să sari zidul și să vii să furi gulii? O, doamne, ce lucru urât! Vai, Buda! Milostivește-te de noi!

— Când am sărit în grădina voastră să fur gulii? îi răspunse A Q, uitându-se la ea și trăgându-se îndărăt.

—- Păi acum ce faci? spuse călugărița bătrână, arătând cu degetul cutele pe care le făcea haina lui.

— Sunt ale tale? Poți să le faci să-ți răspundă? Tu…

Lăsând fraza neterminată, o luă la fugă, cu un câine negru, gras, enorm după el. La început animalul se afla tocmai în fața porții de la intrare. Era un mister cum ajunsese deodată în curtea din dos; îl urmărea arătându-și colții și era gata să-l muște de picior când, din fericire, lui A Q îi scăpă pe jos, din haină, o gulie, iar dulăul, speriat, rămase un moment locului, în care timp urmăritul se apucă de craca unui dud și sări zidul, căzând cu gulii cu tot afară din mănăstire, lăsând lângă dud câinele negru, care continua să latre, și pe călugărița bătrână, care rostea rugăciuni.

De teamă ca măicuța să nu asmută din nou dulăul împotriva lui, A Q își strânse guliile și o luă la fugă, culegând în drum și câteva pietre. Dar dulăul negru nu mai apăru, așa că aruncă pietrele și-și continuă drumul mâncând și gândind: „Nimic de găsit pe aici, mai bine mă duc la oraș...”

În momentul când isprăvi de mâncat a treia gulie, A Q se hotărî să plece la oraș.

VI. Mărire și decădere

Nu mai fu văzut anul acela la Veiciuan decât tocmai după sărbătoarea lunii. Toți, când se întoarse, se arătară mirați, gândindu-se și întrebându-se pe unde umblase A Q tot timpul. În puținele dați când se dusese la oraș, A Q obișnuia cu o nespusă plăcere să-și anunțe călătoriile. Dar acum, nemaiprocedând așa, nimeni nu-i băgase în seamă plecarea. O fi spus el ceva bătrânului paracliser, dar, potrivit obiceiului la Veiciuan, numai călătoriile la oraș ale domnului Cijao, ale domnului Țian sau ale tânărului *siuțai* erau considerate evenimente importante. Nici despre plecarea „lingăului diavolilor străini" nu se vorbea; deci cu atât mai puțin despre a lui A Q. Asta ar explica de ce bătrânul nu trâmbițase vestea și de ce oamenii n-avuseseră cum s-o afle.

Acum însă întoarcerea lui A Q nu semăna cu întoarcerile precedente și în realitate putea să stârnească mirare. Afară începuse să se întunece când A Q, clipind din ochi, somnoros, apăru în ușa cârciumii, se îndreptă către tejghea, scoase din chimir un pumn de arginți și de bani de aramă și-i azvârli, spunând:

— Bani gheață… adu niște vin!

Purta o pufoaică nouă și era clar că o pungă mare îi atârna la brâu, care, de grea ce era, îi trăgea în jos cingătoarea. Era obiceiul la Veiciuan ca orice individ mai neobișnuit să fie tratat mai degrabă cu respect decât cu insolență, iar în cazul de față, deși toți știau că noul-venit nu era decât A Q, totuși era acum un cu totul alt A Q decât cel cu haina zdrențuroasă. Bătrânii spun: „Un învățat care a lipsit trei zile trebuie privit cu ochi noi", așa că servitorul, cârciumarul, mușteriii, trecătorii manifestaseră față de el un fel de respect amestecat totuși cu oarecare suspiciune. Cârciumarul dădu din cap, apoi spuse:

— Ce faci, A Q, va să zică te-ai întors?
— Da, m-am întors.
— Ai făcut avere… hm?… Unde?…
— Am fost la oraș.

A doua zi vestea se răspândi în tot Veiciuan-ul,. Și cum toți voiau să audă povestea izbânzilor lui A Q, a banilor gheață și a pufoaicei noi, peste tot, la cârciumă, la ceainărie, sub streașina templului, sătenii se strânseră, lacomi să afle amănunte. Rezultatul a fost că A Q începu să fie tratat cu un respect care nu-i mai fusese arătat niciodată.

După spusele lui, A Q slujise în casa unui *țziuijen.* Acest capitol al povestirii sale îi intimida și-i umplea de admirație pe ascultători. Fericitul *țziuijen* se chema Bai. Fiind însă singurul *țziuijen* din tot orașul, nu mai era nevoie să-l desemneze prin numele lui de familie. Ori de câte ori cineva vorbea de *„țziuijen”,* toată lumea știa că era vorba de el, și asta nu numai în Veiciuan, dar peste tot, pe o rază de o sută de *li* aveai impresia că oamenii credeau că numele lui era „domnul *țziuijen”.* Evident, faptul de a fi lucrat în casa unui astfel de om făcea ca respectul să se răsfrângă și asupra ta, dar din declarațiile sale ulterioare reieșea că A Q nu mai voise să lucreze pentru fericitul candidat: își dăduse seama că era prea-prea… „ou de broască țestoasă”! Partea asta a povestirii îi făcea pe toți să ofteze, dar cu un fel de plăcere, căci asta dovedea în fond că unul ca A Q nu era în realitate potrivit să facă parte din gospodăria unui om atât de ales. Și să nu fi muncit acolo, în preajma fericitului candidat, zău că era păcat!

Dar din spusele lui A Q reieșea că se întorsese pentru că nu putea să se împace cu orășenii care numeau „bancă lungă” ceea ce el știa că se numește „bancă dreaptă”, care prăjeau peștele cu ceapă tăiată mărunt și mai aveau și un cusur pe care-l descoperise în ultimul timp, anume că femeile, când umblau, nu se legănau cum trebuie. Totuși,

erau și lucruri bune la oraș. De pildă, la Veiciuan toată lumea juca cu treizeci și două de fise de bambus și numai „lingăul diavolilor străini” știa să joace *maț*zian[21], în timp ce la oraș până și ultimul ștrengar cunoștea bine jocul ăsta. N-aveai decât să-l dai pe „diavolul străin” pe mâinile acestor mici pungași și imediat s-ar fi văzut că nu era decât un simplu flecușteț în fața „Împăratului Întunericului”. La partea asta a povestirii, toată lumea amuțea de emoție.

— Ați văzut vreodată o execuție? întrebă, de pildă, A Q. Ce spectacol frumos!...

Dădea din cap și, sporovăind, îl împroșca cu stropi de scuipat pe Cijao Sî-cen, care stătea în fața lui. La partea asta a povestirii, toți ascultătorii se cutremurau. Uitându-se împrejur, A Q ridică brusc mâna dreaptă și o lăsă să cadă pe ceafa lui Van-Bărbosul, care asculta uluit, cu gâtul întins.

— Hârșt! Taie-l! zbieră A Q.

Van-Bărbosul tresări și, cu iuțeala fulgerului, își trase capul înapoi, în timp ce toți dimprejur fură străbătuți de un fior plăcut de groază. După asta, Van-Bărbosul rătăci câteva zile ca beat, temându-se să se apropie de A Q, de altfel ca și toți ceilalți.

Deși nu se poate spune că la epoca aceea poziția lui A Q în ochii locuitorilor din Veiciuan ar fi fost superioară celei a domnului Cijao, putem totuși afirma fără teamă că era aproape la același nivel.

În scurt timp, faima lui A Q pătrunse chiar în iatacurile femeilor. Cu toate că singurele două familii din Veiciuan care aveau oarecare pretenții erau familia Cijao și familia Țian, nouă zecimi din rest fiind sărace, totuși iatacurile femeilor sunt iatacurile femeilor, iar faptul că faima lui A Q ajunsese până acolo părea un miracol.

De cum se întâlneau, le puteai auzi spunând:

— Doamna Țu a cumpărat o fustă de mătase albastră de la A Q, nu era nouă, ce-i drept, dar a costat foarte puțin,

[21] Joc de zaruri foarte popular în China.

nouă *mao*[22]*,* iar mama lui Cijao Bai-ian - așa am auzit, nu știu dacă e adevărat, trebuie să vedem, pentru că unii spun c-ar fi mama lui Cijao Sî-cen - a cumpărat un costum de copil aproape nou, din stambă roșie străină, cu trei sute de *veni* și cu o reducere de opt la sută.

Astfel că toate femeile care nu aveau fuste de mătase sau doreau stămburi străine țineau foarte mult să se ducă la A Q ca să cumpere de la el. Acum, departe de a-l ocoli, uneori se luau după el când trecea, strigându-l să se oprească.

— A Q, mai ai vreo fustă de mătase? îl întrebau. Nu? Cumpărăm și stămburi străine. Ai ceva?

Vestea trecu de la casele sărace la oamenii înstăriți, datorită doamnei Țu, care era așa de încântată de fusta ei de mătase, încât se duse s-o arate doamnei Cijao, ca să vadă dacă-i place. Iar doamna Cijao o descrise domnului Cijao în termeni foarte elogioși.

La masă, domnul Cijao discută problema aceasta cu fiul său, *siuțai*-ul*,* și insinuă că trebuie să fie ceva suspect cu A Q și că ar fi bine dacă oamenii ar fi mai atenți. Totuși, neștiind dacă A Q mai avea lucruri străine de vândut, presupuneau că, oricum, ar mai putea avea ceva interesant. De altfel, doamna Cijao tocmai își dorea o vestă de blană frumoasă și ieftină. Și astfel, un consiliu de familie avu loc, care hotărî ca doamna Țu să-l găsească și să-l aducă numaidecât pe A Q. Pentru a treia oară avea să se calce datina și o lampă fu aprinsă după masa de seară.

Mult ulei arsese până să vină A Q, care nu se mai arăta. Întreaga familie Cijao căsca de nerăbdare, unii indignați de necuviința lui A Q, alții învinuind-o cu năduf pe doamna Țu, care nu-și dăduse mai multă osteneală să-l aducă. Doamna Cijao se temea că A Q nu vrea să calce legământul făcut în primăvară. Domnul Cijao era sigur însă că nu putea fi vorba de așa ceva, deoarece, cum spunea el:

---

[22] Unitate monetară egală cu 0,1 *iuani.*

— De data asta eu l-am chemat.

Cu siguranță că domnul Cijao a dat dovadă de mare perspicacitate, deoarece în cele din urmă A Q sosi cu doamna Țu.

— Spune că nu mai are nimic, zise doamna Țu, intrând în casă. Când i-am spus să vină să v-o spună el în persoană, s-a făcut că nu aude. I-am spus că…

— Domnul meu… începu A Q, cu un zâmbet ușor pe față, oprindu-se în prag.

— Am auzit că te-ai îmbogățit acolo, A Q, spuse domnul Cijao, înaintând spre el și privindu-l cu luare-aminte, și lumea spune că ai niște lucruri vechi. Adu-le aici să le vedem și noi. Asta numai pentru că s-a întâmplat să am nevoie de…

— I-am spus doamnei Țu că nu mi-a mai rămas nimic.

— Nu ți-a mai rămas nimic? Domnul Cijao nu se putea împiedica de a se simți dezamăgit. Cum se poate să le fi vândut așa de repede?

— Erau ale unui prieten al meu și, la drept vorbind, nici nu erau prea multe. Oamenii au cumpărat câte ceva…

— Tot trebuie să mai fi rămas ceva.

— N-a mai rămas decât o perdea.

— Atunci adu perdeaua, s-o vedem, spuse pripit doamna Cijao.

— E bine și dacă o aduci mâine, zise domnul Cijao, fără prea mult entuziasm. Pe viitor, dacă mai ai ceva, adu întâi să vedem noi…

— N-o să-ți dăm mai puțin ca alții, interveni *siuțai*-ul.

Nevasta acestuia aruncă o privire grăbită lui A Q, ca să vadă cum reacționează.

— Îmi trebuie o vestă de blană, spuse doamna Cijao.

Deși A Q se învoi, se retrase însă cu atâta nepăsare, încât nimeni nu-și putu da seama dacă ascultase instrucțiunile lor cu grija cuvenită. În consecință, domnul Cijao fu așa de decepționat, de mâniat și de îngrijat, încât se opri chiar din

căscat. *Siuțai*-ul de asemenea, departe de a fi mulțumit de purtarea lui A Q, zise:

— Oamenii ar trebui să se păzească de asemenea „ouă de broască țestoasă”. Cel mai bun lucru ar fi să-i poruncim epistatului să nu-l mai lase să stea în Veiciuan.

Dar domnul Cijao nu era de acord și zicea că A Q ar putea să le poarte pică și că ar fi bine, poate, să se țină seama de zicătoarea „vulturul nu-și pradă cuibul”. Satul nu trebuie să fie îngrijorat. Tot ce au de făcut oamenii este ca noaptea să vegheze mai bine. Impresionat de povețele părintești, *siuțai*-ul își retrase imediat propunerea de a-l izgoni pe A Q și în același timp îi puse în vedere doamnei Țu să nu scoată o vorbă despre cele ce auzise.

Totuși a doua zi, când doamna Țu își duse fusta la boiangiu ca s-o vopsească în negru, repetă insinuările făcute la adresa lui A Q, însă fără să menționeze ce spusese *siuțai*-ul despre alungarea acestuia din Veiciuan. Dar chiar și așa îi dăuna lui A Q. În primul rând epistatul se înființă la ușa lui și-i confiscă draperia, deși A Q protestă că doamna Cijao ceruse s-o vadă. Epistatul nu voi s-o dea înapoi, ba, ceva mai mult, îi ceru o plată lunară ca să tacă. În al doilea rând, atitudinea respectuoasă a sătenilor față de el se schimbă brusc. Deși nu îndrăzneau încă să-l ia peste picior, îl evitau pe cât puteau. Cu toate că nu mai aveau frica pe care o simțiseră când A Q spusese: „Hârșt! Taie-l!“, sentimentul pe care acesta îl inspira acuma semăna cu acela pe care bătrânii îl aveau pentru duhurile rele, de care înțelegeau să se țină la o respectuoasă distanță.

Dar mai erau totuși câțiva pierde-vară dornici să cunoască povestea până la capăt și care îl supuseră pe A Q la un interogatoriu amănunțit. Iar el, fără a încerca s-ascundă ceva, le povesti cu trufie isprăvile sale. Și așa aflară că fusese pur și simplu un pungaș de mâna a doua, nu numai incapabil de a sări un zid, dar incapabil de a trece măcar printr-o deschizătură. Se mulțumea să aștepte afară

și să primească lucrurile furate de alții.

Într-o noapte tocmai primise un pachet cu lucruri furate, iar spărgătorul intrase din nou în casă, când auzi o gălăgie mare venind dinăuntru și iute își luă picioarele la spinare și chiar în noaptea aceea fugi din oraș și se întoarse la Veiciuan. După asta nu mai îndrăznise să se mai apuce de furtișaguri. Povestea asta îi cășună lui A Q și mai mare rău. Până atunci sătenii îl ocoleau cu grijă, de teamă să nu și-l facă dușman. Cui i-ar fi putut trece măcar prin cap că de fapt nu era decât un hoț care nu îndrăznea să mai fure?! Acum însă știau că era într-adevăr prea decăzut ca să le mai inspire frică.

VII. Revoluția

În a paisprezecea zi a celei de-a noua luni a celui de-al treilea an al domniei împăratului Siuan Tun[23] în ziua în care A Q îi vânduse lui Cijao Bai-ian punga sa, la miezul nopții, după a patra bătaie a celei de-a treia străji, o barcă mare cu o tendă de pânză neagră trase la debarcaderul familiei Cijao. Barca plutise prin întuneric, în timp ce toți locuitorii dormeau duși, așa că nimeni nu știuse nimic de ea. Când se crăpă de ziuă, câțiva oameni o văzură pornind din nou. Cercetările dovediră că aparținea „domnului țziuijen". Barca stârnise o mare neliniște în Veiciuan, iar până la amiază inimile tuturor sătenilor bătuseră mai tare. Familia Cijao nu suflase niciun cuvânt despre scopul vizitei bărcii, dar din zvonurile răspândite la cârciumă și la ceainărie reieșea că revoluționarii aveau să ocupe curând orașul și că domnul țziuijen se refugiase la țară. Numai doamna Țu gândea altfel, susținând că țziuijen voise pur și simplu să aducă la Veiciuan niște cufere vechi, dar că domnul Cijao le trimisese înapoi. În realitate, eminentul țziuijen nu se avea bine cu domnul siuțai, membru al familiei Cijao, așa că era nefiresc să-i vezi deodată prieteni, când toată lumea știa că se dușmăneau. Afară de asta, doamna Țu, fiind vecină cu familia Cijao și în curent cu tot ce se petrecea la ei, era în

[23] 14 septembrie 1911, ziua în care Șaoșin, orașul de baștină al lui Lu Sin, a fost eliberat de revoluția naționala democrat-burgheză, care s-a desfășurat în China între 1911 și 1913. Principala forță motrice a acestei revoluții a fost țărănimea, dar, întrucât conducerea ei a fost preluată de burghezie, problemele-cheie ce stăteau în fața Chinei nu au fost rezolvate: puterea feudalilor nu a fost lichidată, iar dominația imperialiștilor străini s-a menținut neștirbită, țara rămânând mai departe o semicolonie. Singurele rezultate practice ale revoluției au fost, pe de o parte, alungarea dinastiei manciuriene Țin și instituirea republicii, iar pe de altă parte, trezirea marelui popor chinez și trecerea lui la lupta revoluționar-democrată.

măsură să știe adevărul.

Apoi se răspândi zvonul că, deși distinsul cărturar nu venise în persoană, ci trimisese o lungă scrisoare prin care dovedea îndepărtata sa legătură de rudenie cu familia Cijao, domnul Cijao, după o matură chibzuință, hotărâse că nu poate să-i strice câtuși de puțin dacă păstrează lăzile, așa că ele erau acum depozitate sub patul nevestei sale. Despre revoluționari unii spuneau că intraseră în oraș cu o noapte înainte în armuri și cu coifuri albe, purtând doliu după împăratul Țzun Cijen[24].

A Q auzise de mult vorbindu-se de revoluționari, iar în anul acela văzuse cu ochii lui cum li se tăiase capul unora din ei. Dar fiindcă își închipuise că revoluționarii erau niște rebeli și că o rebeliune i-ar fi încurcat treburile, întotdeauna îi urâse și niciodată nu se apropiase de ei. Cine și-ar fi închipuit că un *țziuijen* vestit în tot ținutul putea fi speriat? Asta îl făcea pe A Q să se simtă mai degrabă încântat, iar spaima sătenilor nu putea decât să-i sporească fericirea.

„Revoluția nu e un lucru rău, gândea A Q. Le vine de hac nemernicilor... Fir-ar afurisiți să fie!... Aș vrea să trec și eu la revoluționari!”

Lui A Q îi mersese prost în ultimul timp și probabil că era nemulțumit. La asta trebuia să mai adăugăm faptul că la amiază băuse două căni de vin pe stomacul gol și ca urmare se îmbătase mult mai repede ca de obicei. Pe când mergea meditând, din nou i se părea că plutește prin văzduh. Și deodată, în mod bizar, avu impresia că el însuși era partidul revoluționar, iar locuitorii din Veiciuan, prizonierii săi. Incapabil să-și stăpânească bucuria, nu se putu ține să nu strige în gura mare:

— Răscoală! Răscoală!

Toți țăranii se uitară la el, uluiți. A Q nu văzuse niciodată priviri care să inspire atâta milă și le găsea răcoritoare ca

[24] Țzun Cijen, ultimul împărat din dirastia Min, a domnit între anii 1628-1644. S-a spânzurat înainte ca manciurienii să intre în Pekin.

un pahar de apă de la gheață, în toiul verii. Și așa, tot mai fericit, mergea înainte și striga:

— Așa... Am să iau tot ce-mi poftește inima! Am să iubesc pe cine-mi place!

Tra-la-la, tra-la-la!
Rău îmi pare, zău așa, că odată la beție,
Lui Cijen îi făcui seama...
Ah, ah, ah!
Tra-la-la, tum, ti, tum, tum!
Te lovesc cu buzduganul.

Domnul Cijao și fiul său stăteau la poartă cu două rude și vorbeau despre revoluție. A Q nu-i văzu și trecu mai departe, cântând cu capul dat pe spate:

— „*Tra-la-la*, *turn, ti*, *tum..*“

— Q prietene! îl strigă domnul Cijao încet și cu sfială.

— *„Tra-la-la!”*

A Q continuă să cânte. Nu-i venea să creadă că numele său putea fi legat de cuvântul „prietene”. Cu siguranță că nu auzise bine - nu putea fi vorba de el – așa că-și văzu mai departe de drum, cântând:

— „*Tra-la-la*, *tum*, *ti, tum..*“

— Q, prietene!

— *„Rău îmi pare că i-am făcut seama*...”

— A Q! Fericitul *siuțai* se văzu nevoit să-l strige pe nume.

Numai atunci A Q se opri.

— Ei, ce-i? întrebă el cu capul plecat într-o parte.

— Q, prietene, spune... Dar domnul Cijao iar nu-și găsea cuvintele. Ce, ai dat de bani?

— De bani? Sigur. Iau ce-mi place.

— A Q, prietene, niște cunoștințe sărace ca noi n-au importanță pentru... spuse Cijao Bai-ian sfios, căutând să afle ce aveau de gând revoluționarii.

— Cunoștințe sărace? Sunteți cu siguranță mai bogați

decât mine, răspunse A Q și-și reluă drumul.

Rămaseră locului, tăcuți, abătuți. Domnul Cijao și fiul său intrară înapoi în casă. În seara aceea discutară problema până la vremea lămpilor. Când se întoarse acasă, Cijao Bai-ian își scoase punga din brâu și o dete nevestei, s-o ascundă în fundul unei lăzi.

Încă o bucată de vreme A Q continuă să aibă impresia că pășește prin văzduh, dar când ajunse la templul zeului tutelar, se trezise de tot. În seara aceea, bătrânul paracliser se arătă și el neobișnuit de prietenos și-i oferi un ceai. A Q îi ceru două prăjituri uscate și, după ce le mâncă, mai ceru și un muc de lumânare și un sfeșnic. Aprinse lumânarea și se culcă singur în odăița lui. Se simțea nespus de înviorat și fericit, în timp ce flacăra juca și tremura ca la sărbătoarea lampioanelor, iar închipuirea lui își desfăcea larg aripile.

„Să mă răscol? Ar fi nostim. Are să sosească o ceată de revoluționari, toți cu coifuri și armuri albe, cu săbii, cu măciuci de oțel, cu bombe, puști străine, baionete cu două tăișuri și vârf ascuțit și sulițe cu cârlig. Au să sosească la templul zeului satului și au să strige: «A Q, vino cu noi, vino cu noi!» Am să plec cu ei…

Și atunci toți sătenii se vor afla într-o situație ridicolă, vor cădea în genunchi și vor încerca să mă înduplece: «A Q, lasă-ne viața!» Dar cine o să-i asculte? Întâi vor muri tânărul Den și domnul Cijao, apoi *siuțai*-ul lui și blestematul «lingău al diavolilor străini»… Dar poate că am să cruț câțiva. Era un timp când l-aș fi cruțat pe Van-Bărbosul. Acum însă nu-l mai iert nici pe el…

Comori… Am să intru drept în case și am să răscolesc cuferele… lingouri de argint… monede străine… haine de stofă străină… Mai întâi am să duc la templu patul de Nimbo[25] al soției *siuțai*-ului și totodată am să aduc mesele și scaunele familiei Țian, sau poate am să mă mulțumesc cu mobila familiei Cijao. Personal n-am să ridic un deget,

[25] Oraș din provincia Cețzian renumit prin mobila pe care o producea.

am să-i poruncesc tânărului Den să mute lucrurile pentru mine și am să-i spun să facă treabă bună dacă nu vrea să-i ard una peste bot...

Sora mai mică a lui Cijao Sî-cen e urâtă foc. Dar în câțiva ani, fata doamnei Țu are să crească și-o să fie vrednică de luat în seamă. Nevasta «lingăului diavolilor străini» se culcă bucuroasă cu un om fără coadă, deci nu poate fi femeie cumsecade. Nevasta *siuțai*-ului are cicatrice pe pleoape... N-am văzut-o de mult pe Ama U și nu știu unde e. Păcat că are picioare prea mari."

Înainte ca A Q să fi ajuns la o concluzie satisfăcătoare, se auzi un sforăit. Lumânarea arsese numai jumătate, iar flacăra ei roșie și tremurată lumina gura larg deschisă a lui A Q.

— Ho! strigă deodată A Q, ridicându-și capul și privind sălbatic împrejur. Dar, când văzu lumânarea, se culcă și adormi din nou.

A doua zi se sculă foarte târziu, iar când ieși pe stradă, totul părea neschimbat. Continua să-i fie foame și, cu toate că-și frământa creierii, nu era în stare să ia vreo hotărâre. Apoi, brusc, îi veni o idee, o porni agale și merse până ce, fie intenționat, fie întâmplător, ajunse la mănăstirea „Pașnicei desăvârșiri".

Mănăstirea cu zidurile ei albe și cu poarta de lac negru strălucitor părea tot atât de liniștită ca în primăvara trecută. După un moment de gândire, bătu la poartă. Un câine începu să latre dinăuntru. Repede, se depărta, ca să culeagă câteva bucăți de cărămidă spartă, apoi se întoarse și bătu din nou, până ce zgârie lustrul negru al porții, după care, în sfârșit, auzi pe cineva venind să-i deschidă.

A Q își pregătise la iuțeală bucățile de cărămidă și ședea așa, cu picioarele depărtate, gata să înfrunte dulăul cel negru. Dar poarta mănăstirii abia se crăpă și niciun câine nu se repezi afară. Când se uită înăuntru, dădu cu ochii de bătrâna călugăriță.

— La ce-ai venit iară? întrebă călugărița, tresărind.

— E revoluție, nu știai? zise el în doi peri.

— Revoluție? A mai fost una, răspunse bătrâna călugăriță, cu ochii roșiți de plâns. Ce o să se aleagă de noi cu toate revoluțiile astea?

— Dar ce s-a întâmplat? întrebă A Q mirat.

— Nu știai? Au și fost pe-aici revoluționarii.

— Cine? întrebă A Q din ce în ce mai mirat.

— *Siuțai*-ul și „lingăul diavolilor străini”.

A Q rămase ca trăsnit. La una ca asta nu s-ar fi așteptat. Când bătrâna călugăriță își dete seama că A Q se domolise, închise repede poarta. A Q împinse poarta, dar degeaba. Iar când bătu din nou, nu i se mai răspunse.

Asta se întâmplase dimineața. *Siuțai*-ul, care făcea parte din familia Cijao, aflase repede și, de îndată ce află că revoluționarii intraseră noaptea în oraș, iute își răsuci coada în vârful capului și se duse mai întâi la „lingăul diavolilor străini”, cu care niciodată nu se avusese bine. Acum era momentul, sau niciodată, să înceapă cu reformele. Avură o foarte plăcută conversație și deveniră pe dată ca frații, jurându-se să se facă și ei revoluționari.

După ce-și bătură capul și se frământară un timp, își aduseră aminte că la mănăstirea „Pașnicei desăvârșiri” exista o placă cu inscripția: „Mulți ani trăiască împăratul”. Trebuia distrusă imediat. Fără să piardă o clipă, o porniră la mănăstire, să-și îndeplinească misiunea revoluționară. Și cum bătrâna călugăriță încercă să-i oprească, ce mai încolo, încoace, socotiră că ea era însuși guvernul manciurian și o izbiră de câteva ori în cap cu bățul și cu pumnii. După plecarea lor, călugărița, venindu-și în fire, făcu o sumară inspecție. Placa imperială zăcea pe podea, sfărâmată, dar băgă de seamă că o prețioasă candelă de bronz Suan De[26], din fața altarului lui Guan-in, zeița

[26] În epoca Suan De (1426-1435), din dinastia Min, s-au făcut vase de bronz de mare valoare artistică.

milostivirii, dispăruse.

Despre asta A Q nu află decât mult mai târziu. Îi păru din suflet rău că în timpul acela dormise și se simți jignit că revoluționarii nu trecuseră să-l ia și pe el. Dar, pe urmă, își spuse: „Se prea poate să nu fi știut că sunt de-ai lor“.

VII. Împiedicat să participe la revoluție

Pe zi ce trecea, lumea din Veiciuan se liniștea. Din veștile primite de afară, știau acum că, deși revoluționarii ocupaseră orașul, trecerea lor pe acolo nu schimbase mare lucru. Judecătorul continua să fie cel mai înalt funcționar, doar titlul i se schimbase, iar fericitul candidat regional căpătase și el un post – sătenii din Veiciuan nu-și puteau aminti clar toate numele astea – dar știau că era un fel de însărcinare oficială, iar șeful militar continua să fie același căpitan bătrân care fusese și până acum. Singurul motiv de alarmă era provocat de unii revoluționari răi, care începură să le taie oamenilor cozile chiar din prima zi a sosirii lor. Se povestea că Ți Țzin, luntrașul din satul vecin, încăpuse pe mâinile lor și că acum arăta ca dracul. Totuși, pericolul nu era așa de mare, mai întâi pentru că sătenii nu prea aveau obiceiul să se ducă la oraș, iar cei care avuseseră de gând să meargă se răzgândiseră numaidecât, ca să evite primejdia. Lui A Q îi trecu și lui prin minte să meargă să-și caute prietenii. Când auzi însă vestea, resemnat, renunță pe loc.

Ar fi totuși inexact să pretindem că în Veiciuan nu se făcuseră reforme. În cursul primelor zile, numărul celor care-și încolăceau cozile pe vârful capului creștea treptat și, cum am mai spus, primul a fost, firește, domnul *siuțai.* Urmă apoi Cijao Sî-cen, Cijao Bai-ian, iar după ei și A Q. Dacă lucrul ăsta s-ar fi întâmplat vara, n-ar fi surprins pe nimeni. Toată lumea ar fi putut să-și încolăcească sau să-și lege coada în creștetul capului fără a stârni comentarii. Acum însă era spre sfârșitul toamnei, și răsucirea cozii nu putea fi privită altfel decât ca un act eroic. Din punctul de vedere al Veiciuanului era greu de spus că asta nu constituia o revoluție.

Când se apropia Cijao Sî-cen cu ceafa lui goală, oamenii ziceau:

— Uite, vine un revoluționar!

A Q a rămas foarte mișcat aflând asta. Deși auzise de mult despre *siuțai*-ul lor că-și răsucise coada, niciodată nu-i trecuse prin cap să-l imite. Abia după ce văzu că Cijao Sî-cen urmase exemplul, se hotărî să facă și el la fel. Cu ajutorul unui bețișor de bambus își răsuci coada pe cap și, după ce șovăi o bucată de vreme, își luă inima în dinți și ieși pe stradă.

Pe când se plimba, oamenii se uitau după el, dar nimeni nu zicea nimic. La început A Q era foarte nemulțumit, apoi începu să-i fie ciudă. În ultimul timp își ieșea foarte ușor din fire. În realitate viața lui nu era mai grea ca înainte de revoluție. Lumea se purta cuviincios cu el, în prăvălii putea să cumpere orice pe credit. Și totuși era nemulțumit. Își zicea că, din moment ce avusese loc o revoluție, consecințele ei ar fi trebuit să fie mai importante. Pe urmă îl văzu pe tânărul Den, și vederea lui îl făcu să fiarbă de mânie.

Ca și el, tânărul Den își încolăcise coada pe creștetul capului, ba, ceva mai mult, o fixase tot ca el cu un bețișor de bambus. Niciodată nu i-ar fi trecut prin cap lui A Q că tânărul Den ar putea să aibă și el curajul să facă așa ceva. Desigur, nu va tolera asta. Și, la urma urmei, cine era tânărul Den? Avea o poftă grozavă să-l înșface pe loc, să-i rupă bețișoarele de bambus, să-i lase coada jos și să-i mai tragă și câteva palme pe deasupra, ca să-l pună la locul lui și să-l pedepsească aspru că avusese îndrăzneala să se facă revoluționar. Dar până la urmă îl iertă și se mulțumi să-i arunce o privire furioasă, scuipând și exclamând:

— Ptiu!

În ultimele câteva zile, singurul care se dusese la oraș fusese „lingăul diavolilor străini”. Fericitul *siuțai* se gândi să ia ca pretext lăzile depozitate acolo și să facă o vizită domnului *țziuijen.* Îi fu însă teamă să nu se trezească deodată cu coada tăiată și preferă să mai amâne. Scrisese

o scrisoare în termeni extrem de oficiali și o trimisese la oraș prin „lingăul diavolilor străini”, pe care-l mai rugase de asemenea să-l înscrie în Partidul libertății. Când „lingăul diavolilor străini” se întoarse, îi ceru *siuțai*-ului patru *iuani,* după care acesta avu dreptul să poarte pe piept o insignă reprezentând o piersică de argint. Toți sătenii din Veiciuan spuneau cu o teamă amestecată cu respect că asta era emblema Partidului uleiului de susan[27], care ar fi echivalentă cu rangul unui *hanlin*[28]. De aici o creștere bruscă a prestigiului domnului Cijao, mult mai mare chiar decât aceea care a urmat după ce fiul său a reușit la examenul de stat. În consecință, începu să se uite de sus la fiecare, iar când îl văzu pe A Q, se făcu că nu-l vede. A Q era foarte nemulțumit. Toată lumea îl ignora. Dar de îndată ce auzi de „piersica de argint” înțelese pe loc de ce nu era luat în seamă. Faptul că declari c-ai trecut la ei nu ajunge să facă din tine un revoluționar și nu-i destul nici să-ți încolăcești coada pe vârful capului. Important era să iei contact cu partidul revoluționar. În tot cursul vieții sale nu cunoscuse decât doi revoluționari, din care unul fusese decapitat la oraș, iar celălalt, care supraviețuise, nu era altul decât blestematul de „lingău al diavolilor străini”. Singura ieșire era să se ducă imediat să stea de vorbă cu acesta.

Poarta din față a casei Țian tocmai se nimeri să fie deschisă, așa că A Q se strecură timid înăuntru. O dată înăuntru, tresări, căci îl văzu pe „lingăul diavolilor străini” în picioare în mijlocul curții, îmbrăcat de sus până jos în negru, cu haine croite după moda străină, purtând de asemenea o piersică de argint pe piept. În mână ținea

---

[27] În limba chineză numele Partidului libertății era Țzî-iu dan. Neînțelegând cuvântul „libertate” (în chineză: *țzi*), sătenii au transformat *Țzi-iu* în *Și-iu*, care înseamnă ulei de susan.

[28] Cel mai înalt titlu acordat pe timpul dinastiei Țin (1644-1911) învățaților care îndeplineau funcțiuni la curtea împărătească.

bastonul cu care A Q făcuse cunoștință, iar părul, pe care „diavolul” îl lăsase din nou să crească, îi cădea pe umeri în neorânduială, ca sfântului Liu[29]. În fața lui, drepți, în picioare, stăteau Cijao Bai-ian și alți trei bărbați, care toți îl ascultau cu cea mai mare luare-aminte.

A Q se furișase pe vârful picioarelor și stătea în spatele lui Cijao Bai-ian, gata să-l salute, dar neștiind ce să spună. Desigur, nu se cădea să-i zică „lingău al diavolilor străini” și nici „străine” sau „revoluționarule” nu mergea. Poate că cea mai nimerită formulă era tot „domnule străin”.

Domnul străin nu-l văzuse însă, pentru că vorbea foarte însuflețit, cu ochii pe sus.

— Sunt așa de impulsiv, încât, de câte ori ne întâlneam, îi spuneam: „Bătrâne Hun, trebuie să mergem înainte”. El însă întotdeauna răspundea: — *„No”*[30] – ăsta e un cuvânt străin pe care nu-l puteți înțelege. Altfel de mult am fi reușit. Asta arată cât era de prudent. Mă tot îndemna să plec în Hubei[31], dar eu nu voiam. Cui i-ar place să lucreze într-un orășel mic de provincie?

—A… ă…

A Q așteptase să se oprească vorbitorul ca să-și ia inima în dinți să spună ceva. Dar, pentru nu se știe ce motiv, tot nu-i spuse „domnule străin”.

Cei patru ascultători tresăriră și se întoarseră spre A *Q.* Domnul străin de asemenea abia acum îl zărise.

— Ce-i?

— Eu…

— Șterge-o!

— Vreau și eu să mă alătur…

— Ieși afară! răcni domnul străin, ridicând „toiagul de înmormântare”.

---

[29] Figură legendară a folclorului chinez, care nu se pieptăna niciodată.

[30] Nu (în limba engleză în original).

[31] Provincie din China Centrală, care a fost focarul revoluției din 1911.

Apoi Cijao Bai-ian și ceilalți începură să strige:

— Domnul Țian ți-a spus să ieși afară, n-ai auzit?

A Q își acoperi capul cu mâinile ca să se apere și, fără să-și dea seama ce face, ieși în fugă pe poartă. Dar, de data asta, domnul străin nu se luă după el. După ce făcu vreo cincizeci de pași, A Q își încetini mersul, necăjit foarte. Dacă domnul străin, își zicea, nu-l va lăsa să se facă revoluționar, nu va mai găsi altă cale de salvare. Acum nu mai putea spera că oameni în armuri și coifuri albe vor veni vreodată la el să-l cheme. Toate ambițiile, idealurile, speranțele și viitorul îi fuseseră zdrobite dintr-o singură lovitură. Faptul că vestea putea să se răspândească și că în acest caz el avea să ajungă de râsul lui Den sau al lui Van-Bărbosul îi păreau acum de o importanță secundară.

Niciodată în viața lui nu se simțise atât de abătut ca acum. Chiar faptul că-și încolăcise coada pe cap i se părea ceva caraghios și fără noimă. Fu ispitit – așa, ca răzbunare – să-și desfacă îndată coada, dar n-o făcu. Umblă fără țintă până seara când, după două căni de vin luate pe datorie, începu să se simtă mai optimist și să vadă înaintea ochilor numai coifuri și armuri albe.

Într-o zi hoinări pe străzi până noaptea târziu. Numai când cârciuma era gata să se închidă, o pomi către templul zeului tutelar.

— Poc, poc!

Deodată auzi un zgomot neobișnuit. Lui A Q îi plăceau întotdeauna senzațiile tari, dar mai ales îi plăcea să-și vâre nasul în treburile altora. Așa ca se duse prin întuneric să vadă ce era cu gălăgia aceea. I se păru că aude pași, undeva înainte, și ascultă cu urechea încordată, când, deodată, un om trecu în goană prin fața lui. De îndată ce-l zări, A Q se și luă după el, repejor. Când omul se întoarse, A Q se întoarse și el, și când omul, după ce dădu colțul, se opri, A Q se opri și el. Își dete seama că în spatele lui nu se afla nimeni și că necunoscutul nu era altul decât tânărul

Den.

— Ce s-a întâmplat? întrebă A Q, înciudat.

— Cijao… familia Cijao a fost prădată, bolborosi Den.

Inima lui A Q începu să bată mai tare. După ce-i povesti întâmplarea, tânărul Den plecă. A Q continuă să alerge, oprindu-se de două, trei ori. Totuși, cum fusese cândva de meserie, se simțea grozav de viteaz. Țâșnind din colțul străzii, ascultă cu atenție și i se păru că aude țipete; apoi se uită cu grijă și își închipui că vede oameni mulți, în armuri și coifuri albe, cărând lăzi, mobile, chiar patul de Nimbo al soției *siuțai*-ului. Totuși A Q nu vedea chiar așa de bine ce se petrece. Ar fi vrut să se apropie, dar picioarele parcă îi prinseseră rădăcini.

Era o noapte fără lună. Veiciuan-ul era tot atât de liniștit ca în zilele împăratului Fu Si[32]. A Q rămase locului, până ce totul îi deveni indiferent. Jur împrejur, nimic nu avea aerul să se fi schimbat. În depărtare se vedeau oameni forfotind încolo și încoace, cărând lucruri, lăzi, mobile și patul de Nimbo al nevestei *siuțai*-ului*…* de nu-i venea să-și creadă ochilor. Dar se hotărî să nu se apropie și se întoarse la templu.

Acolo era și mai întuneric. După ce închise poarta cea mare, bâjbâi drumul până la chiliuța lui și numai după ce stătu culcat o bucată de vreme se simți destul de liniștit ca să înceapă să se gândească în ce măsură întâmplarea îl privea pe el. Cu siguranță că oamenii cu coifuri și armuri albe sosiseră, și iată că nu se prezentaseră la el. Luaseră o mulțime de lucruri, dar nu-i făcuseră și lui parte. De vină era, fără îndoială, numai „lingăul diavolilor străini”, care-l împiedicase să intre în rândurile revoluționarilor. De aceea nu se alesese cu nimic.

Cu cât se gândea mai mult, cu atât se mânia mai tare, până ce turbă de tot.

— Va să zică pentru mine nu e revoluție, numai pentru

[32] Împărat chinez legendar.

voi, da?! țipă el, dând din cap cu ură. Blestemat să fii, „lingău al diavolilor străini”! Prea bine, n-ai decât să fii revoluționar, revoluționarii sunt pedepsiți cu tăierea capului. Lasă, că mă fac eu agent și-ai să vezi cum ai să fii dus la oraș, ca să ți se taie capul!... Ție și întregii tale familii... La moarte, la moarte!

VIII. Apoteoza

Cea mai mare parte a sătenilor din Veiciuan se bucuraseră aflând că familia Cijao fusese prădată, dar în bucuria lor se strecura și un sentiment de teamă. Patru zile după aceea, A Q, care împărtășise și el bucuria și temerile lor, fu trezit și târât la oraș în toiul nopții. Pe o noapte neagră, un pluton de gardă civilă, un pluton de soldați, un pluton de jandarmerie și cinci agenți secreți pătrunseră pe nesimțite în Veiciuan și, la adăpostul întunericului, înconjurară templul, postând o mitralieră la intrare. A Q nu se arăta însă. O bună bucată de vreme nimic nu se mișcă în templu. Căpitanul își pierdu răbdarea și făgădui o recompensă de douăzeci de *iuani.* Numai așa doi polițiști își luară inima în dinți și, sărind zidul, pătrunseră în templu. Cu ajutorul celor dinăuntru ceilalți se repeziră și ei, și, împreună, îl scoaseră afară pe A Q, care nu se trezi decât când se pomeni lângă mitralieră.

La oraș ajunseră pe la amiază. Polițiștii îl îmbrânciră pe A Q într-o casă dărăpănată și, după cinci sau șase cotituri de-a lungul unor coridoare întortocheate, îl aruncară într-o odăiță. Poticnindu-se, intră înăuntru și de îndată ușa cu gratii de lemn i se închise în nas. În afară de ușă, odaia consta din trei pereți albi, și după o cercetare minuțioasă, descoperi încă doi oameni care ședeau într-un colț.

Deși speriat, A Q nu se simțea câtuși de puțin abătut. Odăița în care se afla nu era întru nimic mai proastă decât aceea în care dormea la templul zeului tutelar. Ceilalți doi păreau să fie și ei tot țărani. Încet-încet, intrară în vorbă. Unul îi spuse că fusese dat în judecată de *țziuijen* pentru chiria pe care i-o datora bunicul lui. Celălalt nu știa de ce era acolo.

La întrebările lor, A Q răspunse deschis:

— Pentru că m-am răzvrătit.

În aceeași după-amiază fu târât într-o sală mare, în fundul căreia stătea un bătrân tuns chilug. La început A Q crezu că era un călugăr, dar când văzu soldații care stăteau lângă el și doisprezece oameni în haine lungi de o parte și de alta, unii cu capul complet ras, ca al bătrânului, alții cu păr lung, atârnându-le pe spate, ca al „lingăului diavolilor străini”, și care, toți, aveau fețe crunte și îi aruncau priviri furioase, înțelese că bătrânul era un om de seamă. Și atunci, deodată, picioarele i se muiară și se prăbuși.

— Ridică-te și răspunde! Nu sta în genunchi! strigară toți oamenii în haine lungi.

Deși înțelesese porunca, A Q nu izbuti să se scoale de jos; fără să vrea, căzuse pe vine, și în cele din urmă, abia reuși să se ridice în genunchi.

— Sclavule!… strigară oamenii în haină lungă, disprețuitori, și nu mai stăruiră să-l facă să se ridice în picioare.

— Spune adevărul și ai să capeți o pedeapsă mai ușoară, spuse bătrânul ras în cap, cu o voce înceată, dar limpede, privindu-l țintă. Știm tot. După ce ai să mărturisești, îți dăm drumul.

— Mărturisește, repetară cu glas tare oamenii în haină lungă.

— Adevărul e că voiam… să vin… bâigui A Q, zăpăcit de tot.

— Și de ce n-ai venit? întrebă bătrânul, blajin.

— Nu m-a lăsat „lingăul diavolilor străini”.

— Prostii! Acum e prea târziu. Unde îți sunt complicii?

— Care?…

— Oamenii care au prădat casa familiei Cijao în seara aceea.

— N-au venit să mă cheme… N-au vrut… Au cărat singuri lucrurile, explică A Q, pe care până și amintirea acestui fapt îl scotea din sărite.

— Unde s-au dus? Dacă ne spui, îți dăm drumul, spuse bătrânul cu blândețe.

— Nu știu, nu m-au chemat.

Apoi, la un semn făcut de bătrân, A Q fu din nou târât în odăița cu gratii la ușă. A doua zi de dimineață îl aduseră iar la judecată.

În sala mare nimic nu se schimbase. Bătrânul cu capul ras ședea pe același scaun, iar A Q se așează din nou în genunchi, ca în ajun.

— Mai ai ceva de spus? îl întrebă bătrânul cu bunătate.

A Q se gândi și hotărî că nu mai avea nimic de spus, așa că răspunse:

— Nimic.

Atunci un om în haină lungă aduse o foaie de hârtie și îi întinse lui A Q o pensulă de scris, pe care i-o vârî în mână. A Q înghețase de frică. Era prima dată în viața lui când ținea în mână o pensulă de scris. Tocmai se întreba cum s-o apuce, când omul îi arătă un loc pe hârtie și-i spuse să iscălească acolo.

— Nu știu să scriu, răspunse A Q nervos și rușinat, ținând pensula în mână.

— Atunci, ca să-ți vină mai ușor, fă un cerc.

A Q încercă să facă un cerc, dar mâna în care ținea pensula îi tremura așa de tare, încât omul îi întinse hârtia pe jos. A Q se aplecă și, cu multă grijă, de parcă de asta depindea viața lui, făcu un cerc. De teamă că lumea ar putea să râdă de el, se hotărî să facă un cerc rotund. Însă afurisita aceea de pensulă nu era numai foarte grea, dar și neascultătoare. Sărea când într-o parte, când într-alta și, chiar în momentul în care era gata să închidă cercul, o luă iar razna, și cercul ieși ca un sâmbure de harbuz.

A Q nu mai putea de rușine că nu izbutise să deseneze un cerc rotund. Dar omul luă repede hârtia și pensula, fără niciun cuvânt. Apoi câțiva oameni îl duseră înapoi, pentru a treia oară, în odăiță.

De data asta nu era prea supărat, își închipuia că, pesemne, așa e soarta fiecărui om pe lume, să fie la un moment dat dus și scos din închisoare, ca să mâzgălească cercuri pe hârtie. Singurul lucru care-l nemulțumea era că cercul nu ieșise rotund. Ce pată pe blazonul lui! Curând însă își redobândi calmul și-și zise: „Numai proștii fac cercuri rotunde” și, cu acest gând, adormi.

Dar în noaptea aceea, domnului *țziuijen* îi fu cu neputință să doarmă, pentru că se certase cu comandantul batalionului. În timp ce domnul *țziuijen* stăruia asupra importanței faptului de a se întreprinde cercetări pentru găsirea lucrurilor furate, comandantul pretindea că ceea ce conta cu adevărat era să dea un exemplu public. În ultimul timp comandantul ajunsese să-l trateze de sus pe *țziuijen.* Astfel, bătând cu pumnul în masă, spuse:

— Pedepsind un singur om, sperii o sută. Sunt membru al partidului revoluționar de mai puțin de douăzeci de zile, și în timpul ăsta s-au comis vreo douăsprezece tâlhării și niciuna n-a fost descoperită. Gândește-te în ce lumină mă pune acest fapt. Iar acum, fiindcă am rezolvat un caz, dumneata vii și discuți cu mine ca un pedant. Așa nu merge. Treaba asta mă privește pe mine.

Domnul *țziuijen* era foarte supărat și tot continua să amenințe că, dacă nu-i vor fi găsite lucrurile, va demisiona din slujba de administrator civil adjunct.

— Cum poftești, zise comandantul.

Drept urmare, domnul *tziuijen* nu dormi toată noaptea, dar din fericire, a doua zi, nu-și dădu demisia.

În dimineața care urmă nopții în care domnul *țziuijen* nu putuse dormi, A Q fu scos din cămăruța cu gratii pentru a treia oară. Ajungând în sala cea mare, îl văzu pe bătrânul ras în cap șezând la locul lui, ca de obicei, și, tot ca de obicei, A Q se aruncă în genunchi în fața lui.

Cu mare blândețe, bătrânul îl întrebă:

— Mai ai ceva de spus?

A Q chibzui și ajunse la concluzia că nu mai avea nimic de spus, așa că răspunse:

— Nu.

Câțiva oameni în haină lungă și jachetă scurtă îl îmbrăcară cu o vestă albă de stofă străină, care avea pe ea niște litere negre. A Q era foarte nedumerit. Vesta semăna cu o haină de doliu și e lucru știut că haina de doliu poartă ghinion. Apoi mâinile îi fură legate la spate și fu scos din închisoare.

A Q fu urcat într-o căruță descoperită, în care mai mulți oameni în haină scurtă se așezară lângă el. Căruța porni imediat. Înaintea căruței mergeau soldați și polițiști cu puști de fabricație străină la umăr, iar de o parte și de alta a drumului se strânsese o gloată de gură-cască. Ce era în urmă A Q nu putea să vadă. Dar deodată un gând îi trecu prin minte: „Te pomenești că vor să-mi taie capul!” Îl cuprinse frica. I se făcu negru înaintea ochilor, iar urechile începură să-i vâjâie. Simți că-l ia cu leșin, dar nu leșină. Deși avea momente când se cutremura de groază, în general se simțea foarte calm. Își închipuia că pesemne așa e pe lumea asta: fiecăruia, la un moment dat, trebuie să i se taie capul.

Recunoștea drumul. Dar ce i se părea ciudat era că nu-l duceau la locul unde se făceau de obicei execuțiile. Nu știa că era plimbat pe străzi ca să fie dat ca exemplu celorlalți. Dar, chiar dacă ar fi știut, situația nu s-ar fi schimbat cu nimic. Pesemne și-ar fi închipuit doar că așa e pe lumea asta: fiecare om are, la un moment dat, datoria să servească de exemplu celorlalți.

Mai târziu își dădu seama că făcuseră un ocol și că se apropiau de locul unde se făceau execuțiile. Va să zică tot aveau să-i taie capul până la urmă. Se uită împrejur, mâhnit. După el se ținea un furnicar de oameni și, deodată, pe neașteptate, în mijlocul mulțimii de lângă drum, o zări pe Ama U. „Ei, de asta n-am mai văzut-o de atâta vreme,

lucrează la oraș!”

Brusc, lui A Q i se făcu rușine. Ce lipsă de curaj! Nu cântase niciun cântec. Gândurile i se învălmășeau în cap: *Tânăra văduvă la mormântul soțului* nu era destul de eroic. Aria *Îmi pare rău c-am ucis* din *Lupta dragonului cu tigrul* prea era searbădă. Parcă *Te lovesc cu buzduganul* era mai nimerită. Dar când vru să-și ridice mâinile, își aduse aminte că erau legate, așa că nu putu cânta nici *Te lovesc cu buzduganul...*

— Peste douăzeci de ani voi fi[33]... rosti A Q, dar, tulburat cum era, nu-și mai aminti de a doua jumătate a acestei formule pe care o auzise și el undeva, dar pe care nu o folosise până atunci.

— *Hao, liao!*[34] urlă mulțimea.

Căruța mergea încet înainte. Ochii lui A Q se întoarseră în căutarea lui Ama U, dar ea părea că nu-l văzuse, căci se uita vrăjită la pușile străine de pe umerii soldaților.

În cele din urmă A Q privi mulțimea care striga.

În clipa aceea, gândurile începură iarăși să i se învălmășească. Cu patru ani în urmă, la poalele muntelui, întâlnise un lup flămând, care se luă după el, pregătindu-se să-l sfâșie. Era aproape mort de frică. Noroc că avea la el un topor. Asta îi dăduse curaj să se întoarcă la Veiciuan. Dar niciodată nu putuse uita ochii lupului, fioroși, dar totuși temători, licărind ca doi cărbuni aprinși care-l ardeau de la distanță. Iar acum ochii iscoditori ai mulțimii îi păreau mai înfricoșători decât ai lupului. Și ochii mulțimii parcă-i înghițiseră gândurile, așteptând cu nerăbdare carnea și sângele său.

„Ajutor, ajutor!”

---

[33] „Peste douăzeci de ani voi fi tânăr și voinic” formula pe care în China mulți condamnați o rosteau înainte de execuție pentru a-și arata disprețul față de moarte se întemeia pe credința larg răspândită că după moarte sufletul trece dintr-un corp omenesc in altul.

[34] În chineză „bravo”, „foarte bine".

Dar A Q nu apucă să mai rostească aceste cuvinte. Totul se făcuse negru în fața lui. Auzea doar un bâzâit în urechi, iar trupul i se destrămă parcă într-o pulbere ușoară…

Acum ceva despre urmările jafului. Cel mai lovit a fost domnul *țziuijen,* deoarece lucrurile furate n-au mai fost găsite niciodată. Toată familia se văieta amarnic. După aceea veni rândul membrilor familiei Cijao. Când domnul *siuțai* se duse la oraș să facă plângere, revoluționarii cei răi îi retezară coada și, pe deasupra, îl mai puseră să plătească și o amendă de douăzeci de mii de *veni.* Întreaga familie Cijao vărsă lacrimi amare. Și de atunci membrii familiei au început să se poarte, de parcă ar fi fost urmașii unei dinastii căzute de la putere.

Discuțiile stârnite de execuție se încheiară repede. Toți erau de acord că A Q fusese un ticălos, dovadă că fusese împușcat. Căci dacă n-ar fi fost un ticălos, cum ar fi putut fi împușcat? Dar populația de la oraș era nemulțumită. Majoritatea oamenilor erau supărați pentru că socoteau că decapitarea ar fi fost un spectacol mult mai interesant decât o execuție prin împușcare. Și ce condamnat caraghios mai fusese și ăsta! Să treacă el prin atâtea străzi fără să cânte măcar o singură strofă dintr-o operă! Degeaba se osteniseră să se țină după el!

Decembrie, 1921